

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Anna-Riikka Havusela

Analys av semantiska och pragmatiska förändringar i översättningar till svenska av sagor av Mauri Kunnas

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2011

INNEHÅLL

TIIVISTELMÄ	4
1 INLEDNING	6
1.1 Syfte	8
1.2 Material	9
1.2.1 Författaren Mauri Kunnas	13
1.2.2 Översättaren Lars Huldén	14
1.2.3 Översättaren Janina Orlov	15
1.3 Metod	16
2 TEORI OM ÖVERSÄTTNING	21
2.1 Översättning som process	21
2.1.1 Semantisk analys	22
2.1.2 Pragmatisk analys	25
2.2 Översättning av barn- och bilderböcker	28
2.3 Kulturbundenhet i översättningar	29
2.4 Bedömning av översättningar	30
2.5 Bearbetning	32
2.6 Översättningsbyten	33
2.6.1 Tillägg	34
2.6.2 Utelämnningar	35
2.7 Betydelsenyanser och inexaktheter samt direkta fel	36
3 ANALYS AV TILLÄGG	38
3.1 Tillägg i <i>De sju hundbröderna</i>	38
3.1.1 Semantiska tillägg	39
3.1.2 Explicitgörande tillägg	44
3.2 Tillägg i <i>Robin Hood</i>	49
3.2.1 Semantiska tillägg	49
3.2.2 Explicitgörande tillägg	53

3.3 Analysen av tillägg i sammandrag	59
4 ANALYS AV UTELÄMNINGAR	61
4.1 Utelämningar i <i>De sju hundbröderna</i>	61
4.1.1 Semantiska utelämningar	61
4.1.2 Implicitgörande utelämningar	66
4.2 Utelämningar i <i>Robin Hood</i>	70
4.2.1 Semantiska utelämningar	70
4.2.2 Implicitgörande utelämningar	72
4.3 Analysen av utelämningar i sammandrag	73
5 INEXAKTHETER, DIREKTA FEL OCH PRAGMATISKA FÖRÄNDRINGAR	76
5.1 Inexaktheter och direkta fel i <i>De sju hundbröderna</i>	76
5.2 Inexaktheter och direkta fel i <i>Robin Hood</i>	81
5.3 Pragmatiska förändringar i <i>De sju hundbröderna</i>	84
5.4 Pragmatiska förändringar i <i>Robin Hood</i>	86
5.5 Analysen av inexaktheter, direkta fel och pragmatiska förändringar i sammandrag	88
6 SLUTDISKUSSION	91
LITTERATUR	96
TABELLER	
Tabell 1. Sid- och ordantal för böckerna i min studie	13
Tabell 2. Tillägg i undersökningsmaterialet	59
Tabell 3. Längden på tilläggen i materialet	60
Tabell 4. Utelämningar i undersökningsmaterialet	74
Tabell 5. Längden på utelämningarna i materialet	74
Tabell 6. Antal inexaktheter och direkta fel i översättningarna	89
Tabell 7. Antal pragmatiska förändringar i översättningarna	89

Tabell 8. Alla förändringar i översättningarna

92

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Anna-Riikka Havusela
Pro gradu -tutkielma:	Analys av semantiska och pragmatiska förändringar i översättningar till svenska av sagor av Mauri Kunnas
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Ruotsi
Valmistumisvuosi:	2011
Työn ohjaaja:	Siv Björklund

TIIVISTELMÄ:

Tutkimusaiheenani on Mauri Kunnaksen kirjat *Seitsemän koiraveljestä* (2002) ja *Robin Hood* (2009) ja Lars Huldénin ja Janina Orlovin niistä tekemät käännökset sekä käännöksissä esiintyvät merkittävät lisäykset ja poisjätöt, epätarkkuudet, suoranaiset virheet sekä pragmaattiset muutokset. Tarkoitukseni on tutkia muuttavatko kääntäjien tekemät muutokset alkuperäissatujen sisältöä ja pohtia mistä nämä muutokset mahdollisesti johtuvat. Lisäksi tutkin onko toinen kääntäjistä tehnyt enemmän merkittäviä muutoksia kuin toinen, ja vaikuttaako jokin muutoslaji tyypilliseltä jommallekummalle kääntäjistä. Kiinnitän huomiota myös huomattavimpien muutosten lukumäärään sekä lisäysten ja poisjätöjen pituuteen, eli siihen ovatko ne lauseita, virkkeitä vai yksittäisiä tai useampia sanoja.

Teoriaosassa tarkastelen lyhyesti käännösprosessia ja sen eri vaiheita, minkä jälkeen perehdyn hieman tarkemmin käännösten muokkaamiseen, lisäykseen, poisjätöihin, epätarkkuuksiin ja suoranaisiin virheisiin. Lisäksi otan esiin lasten- ja kuvakirjojen kääntämisen, kääntämisen kulttuurisidonnaisuuden ja käännösten arvioinnin. Analyysivaiheessa luokittelen merkittävimmät lisäykset Rune Ingon jaottelun mukaan semanttisiin ja eksplisiittisiin lisäykseen ja poisjätöt semanttisiin sekä implisiittisiin poisjätöihin. Lisäksi esittelen myös huomattavimmat epätarkkuudet, virheet ja pragmaattiset muutokset. Esimerkkien kautta pohdin muutosten vaikutusta alkuperäissatujen sisältöihin sekä mahdollisia syitä kääntäjien tekemiin muutoksiin. Tutkimukseni on suurimmaksi osaksi kvalitatiivinen, mutta olen käyttänyt myös kvantitatiivista tutkimusmenetelmää laskiesani mm. muutosten lukumäärät ja esittämällä ne taulukoin.

Vertailusta käy ilmi, että molemmat kääntäjät ovat tehneet suhteellisen paljon muutoksia. Tutkimusmateriaalista olen löytänyt yhteensä 76 merkittävää muutosta, joista 32 koskee lisäyksiä, 18 poisjättöjä, 16 epätarkkuuksia, 3 suoranaisia virheitä ja 7 pragmaattisia muutoksia. Kummankaan sadun sisältö ei ole muutoksista huolimatta kuitenkaan muuttunut huomattavan paljon. Kääntäjien välillä ei ole kovinkaan suurta eroa mitä tulee lisäykseen, pragmaattisiin muutoksiin ja virheisiin, mutta Huldén on tehnyt huomattavasti enemmän poisjättöjä ja epätarkkuuksia kuin Orlov. Huldén on tehnyt melko tasaisesti sekä lisäyksiä, poisjättöjä että epätarkkuuksia, virheiden ja pragmaattisten muutosten jäädessä vähäisiksi. Orlov taas on tehnyt suhteessa eniten lisäyksiä muiden muutosten lukumäärien jäädessä pieniksi. Suurin osa kääntäjien tekemistä muutoksista koskee sanoja, harvempi lauseita tai kokonaisia virkkeitä.

AVAINSANAT: översättning, tillägg, utelämnningar, inexaktheter, direkta fel

1 INLEDNING

Översättning är inte så lätt som många tror. En del antar att en text helt enkelt kan översättas ord för ord utan att tänka på alla samverkande faktorer som påverkar översättandet. De flesta människor har antagligen aldrig tänkt på vad som egentligen händer under en översättningsprocess eller att det överhuvudtaget finns en person bakom texten och översättningen. Många beaktar endast den person som har skrivit originalet och i recensioner beröms eller kritiseras vanligen författarens språk fast det är översättaren som har skapat språket i en översättning (Ingo 1991: 240). Faktum är att man måste behärska både källspråket och målspråket för att man ska kunna översätta så att översättningen blir så felfri och acceptabel som möjligt. Goda språkkunskaper är för det mesta dessutom bara en del av hela översättningsprocessen i fråga om vad den kräver av översättaren. Ibland måste översättaren även göra bakgrundsarbete och ta t.ex. reda på kulturella skillnader mellan käll- och målspråket eller läsa andra verk som eventuellt på ett eller annat sätt har påverkat det verk som ska översättas. Dessutom finns det ibland innehåll som bara inte låter sig översättas till ett främmande språk. Översättning är något helt annat än lätt – det är en krävande uppgift.

Jag tycker att översättning är fascinerande, speciellt översättning av humoristiska berättelser, sagor, olika underhållningstexter samt TV-program. Det är intressant att följa t.ex. översatta repliker i TV-program, särskilt bristfälliga översättningar, och fundera på hur de skulle kunna översättas för att de mera exakt skulle motsvara källspråket. Detta är en orsak till att jag vill undersöka just översättning. Ibland när jag läser någon bok som är översatt, d.v.s. som inte är originalet, undrar jag om budskap och innehåll fortfarande är desamma som i originalet. Med andra ord tror jag att jag missar någonting väsentligt eftersom jag inte kan läsa boken på det språk på vilket den ursprungligen har kommit ut. Bedömning av översättningar är ändå inte lätt eller okomplicerat alla gånger. Det kan vara svårt att bedöma om t.ex. tillägg eller utelämnningar är onödiga eller motiverade. Eftersom jag har för vana att kritisera översättningar utan att jag helt vet vilka förändringar översättningarna faktiskt har behövt, har jag velat göra en vetenskaplig studie och ta hänsyn till några faktorer som kan ha påverkat översättningarnas slutresultat. Nu kan jag själv fungera som bedömare när jag undersöker Mauri Kunnas böcker,

både på källspråket och på målspråket. Jag får själv jämföra och analysera vad som har hänt med originaltexterna under översättningsprocesserna i Lars Huldéns och Janina Orlovs händer och fundera om man faktiskt missar någonting vad gäller sagornas innehåll. Jag studerar bl.a. tillägg, utelämnningar och inexaktheter för jag är intresserad av att veta hur sådana förändringar inverkar på innebörden hos översättningarna jämfört med originalen.

Jag har valt att undersöka Mauri Kunnas sagor *Seitsemän koiraveljestä* och *Robin Hood* därför att Kunnas böcker är populära och omtyckta bland både finskspråkiga och svenskspråkiga barn, och många föräldrar tycker om att läsa hans böcker för sina barn. Böckerna av Kunnas är populära även i många andra länder runtom i världen. Bland annat Kunnas saga *Joulupukki* har enligt Otavas nätsida blivit översatt till 26 språk och boken är på grund av detta den mest framgångsrika boken av Kunnas. Kunnas böcker har i hela världen sålts i nästan sju miljoner exemplar. (Otava 2010.)

Som barn har jag också själv älskat Kunnas böcker eftersom de innehåller en massa roliga, berättande och detaljerade bilder och det har alltid varit trevligt att noga granska illustrationerna till punkt och pricka. Jag har läst hans böcker om och om igen och varje gång märkt någonting nytt antingen på bilder eller i text. Jag tycker att talesättet *en bild säger mer än tusen ord* faktiskt gäller i Kunnas böcker. Kunnas sätt att berätta är humoristiskt och det kan vara utmanande att översätta hans böcker till ett främmande språk. Bland annat därför är det intressant att i synnerhet studera Kunnas produktion och analysera översättningar.

I den teoretiska delen kommer jag att som bakgrund diskutera allmänt om bl.a. översättning, dess olika skeden, bearbetning samt bedömning av översättningar. Jag kommer att lyfta fram tillägg, utelämnningar, inexaktheter samt direkta fel eftersom de är mina huvudsakliga undersökningsobjekt i analysdelen. Jag kommer även att ta upp översättning av barn- och bilderböcker och kulturbundenhet i översättningar.

1.1 Syfte

Huvudsyftet med min pro gradu-avhandling är att undersöka de svenska översättningar-
na av Mauri Kunnas böcker *Seitsemän koiraveljestä* och *Robin Hood* av två olika över-
sättare och att ta reda på hur de här sagorna har förändrats under översättningsproces-
serna från de finska originalen till de svenska översättningarna. Jag gör en semantisk
och pragmatisk analys av mitt material eftersom jag i synnerhet är intresserad av sagor-
nas språkliga betydelse och innehåll. För det första kommer jag att undersöka om över-
sättarna eventuellt har gjort olika typer av betydande eller på något annat sätt beaktans-
värda tillägg eller utelämnningar och om det har uppkommit andra framträdande avvikel-
ser, d.v.s. inexaktheter eller direkta fel i översättningarna. Med *betydande* förändringar
avser jag sådana tillägg och utelämnningar som har förändrat innehållet i sagorna. Andra
beaktansvärda förändringar är t.ex. sådana som trots förändringar ändå finns med i ori-
ginalet eller i översättningen; antingen på bilder eller mellan raderna. Denna analys av
förändringarna visar hur mycket originalverken har förändrats i fråga om innehåll och
betydelse. För det andra funderar jag på vad de här eventuella förändringarna skulle
kunna bero på, d.v.s. jag försöker hitta orsaker till översättarnas val att avvika från ori-
ginaltexterna.

Som delsyfte i avhandlingen uppmärksammar jag om det finns pragmatiska, d.v.s. kul-
turbundna förändringar i översättningarna som har påverkat översättningen av sagorna i
mitt material. *Seitsemän koiraveljestä* anknyter starkt till den tidiga finska allmogekul-
turen medan *Robin Hood* är en mera fiktiv berättelse. På grund av detta antar jag att den
finska kulturen åtminstone på något sätt inverkar på översättningen av *Seitsemän koira-
veljestä* medan översättningen av *Robin Hood* inte nödvändigtvis innehåller så många
kulturbundna drag som skulle ha krävt några speciella förklaringar eller avvikelser i
översättningen jämfört med originalet. Även *Robin Hood* kan ändå innehålla uttryck
samt fraser som är typiska för finskan men inte för svenskan. Jag försöker bekräfta
denna hypotes genom att jämföra de valda sagorna av Kunnas och deras översättningar
också ur en kulturell synvinkel.

Ett annat delsyfte är att jag dessutom jämför om den ena översättaren har gjort mera betydande tillägg, utelämnningar eller andra beaktansvärda avvikelser än den andra samt om någon typ av de gjorda förändringarna förefaller vara karakteristisk för någondera översättaren. Ytterligare lägger jag märke till hur långa tillägg och utelämnningar översättarna har gjort, d.v.s. om de är satser, fullständiga meningar eller bara ett eller några enstaka ord. På grund av att redan ett ord kan vara viktigt för betydelsen är det intressant att analysera hur långa textavsnitt översättarna har tillagt eller utelämnat.

Med hjälp av huvud- och delsyftena för min undersökning tar jag reda på om innehåll och betydelse i sagorna har förändrats under översättningsprocesserna eller om eventuella förändringar slutligen inte har någon betydelse för sagornas innehåll och budskap. Mauri Kunnas är en populär och älskad barnboksförfattare bland både barn och vuxna i hela världen. Jag anser att det är viktigt att man översätter så att berättelsen i översättningen så väl som möjligt motsvarar berättelsen i originalet, d.v.s. att innehållet är detsamma på varje språk. Jag antar dock att översättarna har valt eller varit t.o.m. tvungna att tillägga och utelämna någonting eller på något annat sätt förändra originalen när de har översatt Kunnas sagor, kanske på grund av målspråkets grammatiska struktur eller kulturella skillnader. Om översättaren följer källspråket och originalet alltför slaviskt kan resultat bli en dålig översättning så jag är inte emot ändringar om de bara har pragmatiska, d.v.s. kulturbundna orsaker eller kan motiveras på något annat sätt. Jag anser att ändringarna uttryckligen är de som gör översättningarna intressanta att undersöka och att det är just dessa förändringar som gör att man börjar fundera på översättarens motiv.

1.2 Material

Som undersökningsmaterial har jag använt Kunnas böcker *Seitsemän koiraveljestä* och *Robin Hood* samt deras svenska översättningar av Lars Huldén och Janina Orlov. De svenska namnen på böckerna ifråga är *De sju hundbröderna* och *Robin Hood*. *Seitsemän koiraveljestä* är skriven år 2002 och boken har blivit översatt till svenska år 2003. *Robin Hood* är skriven år 2009 och den har blivit översatt till svenska år 2010. Det se-

nare originalet har alltså kommit ut för bara två år sedan och det andra har kommit ut för nio år sedan. Båda böckerna är ganska nya medan Kunnas redan i många år har hört till de mest populära och etablerade barnboksförfattarna i Finland och har hittat sin egen personliga stil att skriva och rita. Jag har valt just dessa böcker av Kunnas därför att nästan alla andra svenska översättningar av Kunnas barnböcker har blivit översatta via engelskspråkiga manuskript medan Lars Huldén och Janina Orlov har översatt direkt från finska till svenska. På grund av detta kan jag vara säker på att de hittade förändringarna har gjorts under översättningsprocesserna från finska till svenska och inte när böckerna först har blivit översatta från finska till engelska och sedan till svenska.

Mauri Kunnas *Seitsemän koiraveljestä* grundar sig på en klassisk finsk roman *Seitsemän veljestä* som är skriven av Aleksis Kivi på 1870-talet. Den ursprungliga romanen, som är Finlands nationalroman, handlar om sju bröder; Juhani, Tuomas, Aapo, Simeoni, Timo, Lauri och Eero som bor på Jukola gård, i södra Tavastland. Händelserna i boken utspelar sig i mitten av 1800-talet. Romanen berättar om hur alla finländare borde lära sig läsa och skriva men bröderna vill inte lära sig någonting sådant. De flyr undan i skogen, lever där tio år och återvänder sedan. Slutligen förstår de att man måste lära sig läsa och skriva om man vill gifta sig med någon och undvika att bli utslagen ur samhället. I korthet berättar *Seitsemän veljestä* om hur svårt det var för finländare på 1800-talet att förstå att läskunnighet, kristendom samt bildning är viktiga saker. (Suoma 2011; Utain 2006.)

Kunnas har skrivit en egen unik och rolig version av Kivis mästerverk där de sju bröderna är hundar. Kunnas har bearbetat Kivis original så att den passar för barn men ändå så att barn samtidigt ska kunna lära sig någonting om originalverket också. Även händelserna i den hundaktiga boken *Seitsemän koiraveljestä* utspelar sig i 1800-talets Finland, och temat hör på grund av detta mycket nära samman med finsk allmogekultur och historia. Boken förmedlar finsk historia och folktraditioner till sina läsare och därför kan den innehålla typiska ord- och frasval samt företeelser i både finskan och Finland. I sådana fall har det kunnat vara särskilt svårt att hitta en översättningsmotsvarighet som helt överensstämmer med originalet och det är intressant att studera om en bra motsvarighet har hittats i översättningarna. Finland och Sverige ligger inte så långt ifrån varandra och

det anses ofta att det inte förekommer stora kulturskillnader mellan de olika länderna. Men det finns ingen garanti för det på basis av det geografiska läget – Ryssland ligger ju strax bredvid Finland men kulturerna anses ändå vara helt annorlunda. Så det kan förekomma åtminstone några kulturbundna skillnader mellan *Seitsemän koiraveljestä* och dess översättning, speciellt i ordvalet.

Boken *Robin Hood* har däremot ingenting att göra med finsk kultur eller historia men också denna bok grundar sig på en klassisk berättelse, d.v.s. på Robin Hood. Boken innehåller korta humoristiska berättelser om denna berömda hjälte som nästan alla i världen känner till. Enligt legenden är Robin Hood en fredlös och skicklig bågskytt som lever i Sherwoodskogen nära Nottingham stad och som tar från de rika och ger till de fattiga. Man har berättat om honom i över 700 år – hans äventyr är bekanta från böcker, filmer samt TV-serier. De ursprungliga folksägnera hänvisar ändå inte till att Robin Hood från första början skulle ha varit en hjälte som försvarar de fattiga och delar ut sitt byte till dem utan det har alltid funnits många olika tolkningar om honom. Berättelsen om honom har bara förändrats under tiden och tidigare uppfattade man honom som en vanlig stråtrövare. När allt kommer omkring vet man inte ens med säkerhet om Robin Hood har varit en verklig person fast man har försökt få fram fakta, undersöka och hitta en lämplig förebild för honom (Tiede 2005.)

I Kunnas tolkning om denna välkända mytiska figur stjälar Robin Hood dock fortfarande från de rika och ger till de fattiga. Berättelserna är inte skrämmande, trots sina teman, utan Kunnas berättar om spännande händelser på ett humoristiskt sätt som passar för barn. I boken är Robin Hood ute på många äventyr med sina glada kumpaner och dessutom finns det också lite romantik i boken när Robin Hood blir förälskad i en adelsdam. Enligt Kunnas har han ofta som barn lekt Robin Hood med sina vänner. De har själva gjort svärd av trä och ett läger i en skog som de förstas har kallat ”Sherwoodskogen”. (Kunnas 2010.) På grund av detta kan man med stor sannolikhet dra slutsatsen att idén till boken om Robin Hood har tillkommit under hans egna lekar som ung pojke.

Böckernas teman och titlar har varit viktiga orsaker till att jag har valt just *Seitsemän koiraveljestä* och *Robin Hood* och deras översättningar till mitt undersökningsmaterial.

Å ena sidan har jag strävat efter att välja en saga vars tema hör nära ihop med Finland och med både finsk och svensk kultur, i det här fallet den tidiga allmogekulturen. Å andra sidan har jag velat ta med en saga vars tema hör till varken finsk eller till svensk kultur utan temat är helt fiktivt, eftersom sagan handlar om en grönklädd figur som inte på riktigt existerar, utan bara är en legend. På grund av att de här två sagorna och deras översättningar är helt annorlunda vad gäller teman, kan jag jämföra dessa sagor och redogöra för om eventuella förändringar i översättningarna möjligtvis anknyter sig till temat eller till översättarna och deras sätt att översätta.

Originalen och deras översättningar ser i stort sett, med tanke på de grafiska formgivningarna, identiska ut. Formgivningarna består av böckernas omslag, kompositioner, bilder, placeringar av texter, rubriker och textlängder. I *Robin Hood* är t.o.m. namnet på boken exakt det samma i originalet och i dess översättning. Det finns 47 sidor både i originalet *Robin Hood* och i dess översättning. I översättningen av *Seitsemän koiraveljestä* finns det däremot en sida mer än i originalet, d.v.s. originalet har 94 sidor medan översättningen har 95 sidor. Det beror på det att översättaren i slutet av översättningen har antytt de sju brödernas namn i både ursprunglig form, namn i finskan och namn i svenskan, fast Lars Huldén dock har använt de finska namnen i sin översättning. På samma sida finns det också en lista över de ortnamnen som han har översatt till svenska. *Seitsemän koiraveljestä* är mycket längre, d.v.s. sidantalet är nästan dubbelt större än i *Robin Hood*, och dessutom finns det ofta mer text per sida i den först nämnda boken. För att jag ska kunna dra objektiva slutsatser om hur mycket översättarna har förändrat eller avvikit från originalen under översättningsprocesserna jämfört med varandra, analyserar jag hela boken *Robin Hood* medan jag tar i beaktande bara en del av boken *Seitsemän koiraveljestä* så att antalet ord i stort sett är det samma.

Jag behandlar ändå en enhetlig del av *Seitsemän koiraveljestä* från början av sagan. Visor utgör ett undantag eftersom endast *Seitsemän koiraveljestä* och dess översättning innehåller sådana. Enligt Ingo (1991: 38–39) är ”formen ofta minst lika viktig som innehållet” för t.ex. diktspråk, lyrik, barnramsor och sångtexter, vilket betyder att översättare vanligen bearbetar originalet rätt mycket för att få visor t.ex. att slutrimma eller bevara sin rytm samt versmått. Detta faktum har lett till att Huldén antagligen har varit

t.o.m. tvungen att avvika från originalet relativt mycket just i de här visorna och på grund av detta utesluter jag dem från min studie. Jag har inte velat ta dessa visor i beaktande eftersom bearbetningen av visorna förmodligen skulle inverka på resultatet av min undersökning ifråga om översättarnas beslut att t.ex. göra tillägg eller utelämnningar.

Jag har alltså räknat antalet ord i originalet av *Robin Hood* i sin helhet och sedan har jag i stora drag tagit med samma antal ord från *Seitsemän koiraveljestä* också, d.v.s. 2457 ord från *Robin Hood* och 2424 ord från *Seitsemän koiraveljestä* (se tabell 1).

Tabell 1. Sid- och ordantal för böckerna i min studie

	Sidantal	Ordantal
<i>Seitsemän koiraveljestä</i>	36	2424
<i>Robin Hood</i>	47	2457
Skillnader	11	33

Skillnaden i antalet ord i sagorna blir därmed 33 ord. Jag behandlar 47 sidor av *Robin Hood*, d.v.s. hela boken, och 36 sidor av *Seitsemän koiraveljestä*. Skillnaden mellan böckerna i det antal ord som jag tar med i min undersökning är inte så avsevärd att jag inte skulle kunna dra objektiva slutsatser om hur mycket översättarna har avvikit från originalen jämfört med varandra.

1.2.1 Författaren Mauri Kunnas

Mauri Kunnas är född den 11 februari år 1950 i en liten stad som heter Vammala i Finland. Han tog studenten år 1969 och blev utexaminerad som grafiker 1975. Han har bl.a. tecknat serier och karikatyrer för olika tidningar. Nuförtiden är han en populär och berömd författare och skriver på heltid. (Otava 2010.) Kunnas böcker har blivit publicerade på t.o.m. 30 språk i 32 olika länder. (YLE 2010.)

Mauri Kunnas far Martti var snickare och hans verkstad, som fanns i bottenvåningen på deras hus, har haft ett stort inflytande på Kunnas böcker. Hans far tillverkade först leksaker och senare möbler. Leksakerna målades i övervåningen där familjen också hade ett lager. Till exempel det stora lagret i boken *Joulupukki* är en bild av deras eget lager såsom Kunnas kommer ihåg det. Kunnas själv har ändå inte kunnat snickra för enligt honom själv är han en riktig klåpare. (Kunnas 2010.)

Enligt Otavas Mauri Kunnas -nätsida (2010) har Kunnas hittills gett ut t.o.m. 66 olika verk. Det första kom ut år 1978 och det senaste år 2010. Den första barnboken, *Suomalainen tonttukirja*, kom ut 1979 och den blev mycket populär i Finland. Kunnas säger att han har gjort boken ifråga bara för att se hurdan barnbok han egentligen kan skriva. Kring julen år 1996 kom den första och kanske sista tecknade filmen av Kunnas ut. Den ungerska Funny Film -studion har gjort det egentliga animationsarbetet. Filmen heter *Joulupukki ja noitarumpu* och den har sålts till över 50 länder. Kunnas har t.o.m. fått YLEs exportpris tack vare den här tecknade filmen. (Kunnas 2010.)

Under 31 år har Kunnas kommit ut med ett nytt verk varje år och ibland har han publicerat flera böcker på ett år. Böckerna innehåller både text och illustrationer och bilderna spelar en mycket viktig roll i Kunnas berättelser. Bilderna är roliga och mycket detaljerade. Kunnas har själv illustrerat sina böcker, ibland med hjälp av sin fru Tarja Kunnas. Personerna är vanligen hundar eller andra djur, t.ex. katter eller grisar med mänskliga drag. Sina barnboksidéer får Kunnas från egna upplevelser samt erfarenheter. Det kan vara ett samtal med någon om ett visst ämne eller en bild han ser någonstans. (Kunnas 2010.) Kunnas har fått ett stort antal priser för sina barnböcker. Han har bl.a. fått Pro Finlandia-medaljen på självständighetsdagen 2002. (Otava 2010.)

1.2.2 Översättaren Lars Huldén

Lars Huldén föddes 1926 i Jakobstad. Han blev student 1944, filosofie kandidat 1950 och filosofie doktor vid Helsingfors universitet 1957. Han har även fått ett nordiskt docentstipendium vid Lunds universitet och ett vid Uppsala universitet i mitten av 60-talet.

Han var professor i nordiska språk vid Helsingfors universitet under åren 1964–1989. (Nykarleby 2010.)

Lars Huldén är dessutom en välkänd finlandssvensk diktare i Finland. Hans produktion innehåller allt möjligt förutom regelrätta romaner. Huldén har producerat cirka trettio diktsamlingar, allt från festkantater till visor. Han har också översatt ett stort antal verk, speciellt verskonst och dramatik. Huldén har bl.a. översatt och gett en tidsenlig språkdräkt till både finska sånger och till *Shakespeare* och *Molière*. Tillsammans med sin son Mats Huldén har han översatt också Finlands nationalepos *Kalevala* år 2000 som genast blev populär bland svenskspråkiga. Huldén har alltid varit uppskattad såväl i kritiker-kretsar som i det akademiska samfundet och det kan bero på att han är så hemmastadd i språket. (Läscentrum 2010.)

Huldén har varit aktiv inom många olika litteraturföreningar, såsom Finlands svenska författareförening, Svenska litteratursällskapet i Finland samt Statens litteraturkommission. Han har alltid haft ett stort intresse för teater och därför har han varit med i styrelsen för Svenska Teatern, Suomen teatterikoulu och Svenska teaterskolan i Helsingfors. Dessutom invaldes han som utländsk ledamot i Svenska Akademien år 1985. Lars Huldén har fått många utmärkelser för sitt författarskap, t.ex. Svenska Akademiens nordiska pris år 2000. (Läscentrum 2010.)

1.2.3 Översättaren Janina Orlov

Janina Orlov föddes 1955 i Helsingfors och nuförtiden bor hon i Sverige. Hon är en finlandssvensk översättare och litteraturvetare. (Vaasa Littfest 2010). Orlov kom in på sin översättningskarriär av en slump när hon läste ryska och litteraturvetenskap vid Åbo Akademi. Hon fick då frågan om hon skulle kunna översätta en historisk text och efter det en rysk dramatisering för Lilla teatern i Helsingfors. Så började hennes karriär som översättare. Dessutom har hon i mitten av 80-talet arbetat som varvstolk och gjort tekniska översättningar. (Zalesky 2010.) År 2005 har hon även doktorerat i Finland på *Sagan om Tsar Saltan* av Aleksandr Pušjkin (Niemi 2010).

Orlov översätter från ryska och finska till svenska. Hon har valt dessa språk eftersom hon har velat lära sig ryska från och med sju års ålder. Eftersom hon är uppvuxen i Finland har finskan kommit på köpet och den har därför varit ett naturligt val vid sidan av ryska. Enligt henne själv börjar översättningsprocesserna ”[...] med den första läsningen och den känslan jag får av och för texten” och för henne är det också ett måste att aktivera varje sinne. Hon ”[...] måste se allt som står i texten, känna hur det låter, luktar och smakar [...]” eftersom hon inte kan förmedla det som hon inte själv upplever till sina läsare. Orlov läser alltid sina översättningar högt därför att textens tempo och rytm är viktiga. Hon tycker att översättningsarbete är fascinerande, roligt samt tillfredställande eftersom man får förmedla andra språkvärldar till den egna. (Zalesky 2010.) Orlov har översatt och översätter fortfarande en hel del barn-, ungdoms- och vuxenlitteratur från finska och ryska. Hon har bl.a. översatt många *Sixten & Blixten* -böcker av Aino Havukainen och Sami Toivonen, romaner av Sofi Oksanen, såsom *Utrensning* och *Bany Jane* och förstås Mauri Kunnas bok *Robin Hood* (Adlibris 2010).

Orlov hinner göra också mycket annat vid sidan av sin översättningskarriär eftersom hon arbetar som litteraturforskare, lärare, fri föreläsare och dessutom är hon medlem av styrelsen i Sveriges Författarförbund samt medlem av Kulturrådets arbetsgrupp som väljer nya klassiker för högstadiet och gymnasiet (Sveriges Författarförbund 2010.) Orlov undervisar blivande lärare vid Stockholms universitet (Bartram 2009.) Ytterligare föreläser hon vid Svenska barnboksinstitutet i Stockholm. Hennes föreläsningssämnen är finsk och finlandssvensk barn- och ungdomslitteratur, Tove Janssons muminvärld, rysk och sovjetisk barnlitteratur, barnlitteraturhistoria, barndomsskildringar och översättning av barnlitteratur. (Svenska Barnboksinstitutet 2010.)

1.3 Metod

Denna undersökning är en semantisk översättningsanalys. I min studie är undersökningsobjekten Mauri Kunnas sagor *Seitsemän koiraveljestä* och *Robin Hood* och deras svenska översättningar *De sju hundbröderna* av Lars Huldén och *Robin Hood* av Janina Orlov. Jag gör en jämförande undersökning, vilket innebär att jag använder en kompara-

tiv metod. För det första jämför jag Kunnas sagor *Seitsemän koiraveljestä* och *Robin Hood* och deras översättningar, som fått namnen *De sju hundbröderna* och *Robin Hood*, för att undersöka om originalen och översättningarna tydligt avviker från varandra med tanke på innehållet. För det andra jämför jag också dessa två olika översättningar sinsemellan för att kunna studera om antalet betydande tillägg och utelämnningar samt antalet andra beaktansvärda förändringar skiljer sig tydligt från varandra. Jag använder även en kvalitativ metod när jag undersöker förändringar och skillnader i innehållen mellan de två böckerna och deras översättningar samt översättningarnas kulturbundenhet. Enligt Olsson & Sörensen (2007: 36) innebär den kvalitativa metoden vanligen det att man arbetar med ”ostrukturerade frågeställningar där olika uppslag, tankar och idéer successivt fördjupas och en teori kan växa fram”. Med hjälp av den kvalitativa metoden fördjupar jag mig i mitt undersökningsmaterial och försöker se världen utifrån översättarnas perspektiv, d.v.s. att jag försöker motivera deras avgöranden när det handlar om t.ex. tillägg och utelämnningar.

För att reda ut om översättningarnas innehåll motsvarar originalens innehåll har jag gjort en närläsning av mitt undersökningsmaterial och excerperat anmärkningsvärda skillnader. Med andra ord har jag noggrant läst de finska och svenska versionerna av *Seitsemän koiraveljestä* samt *Robin Hood* sida för sida, jämfört dem och sedan undersökt tillägg, utelämnningar, inexaktheter, direkta fel och pragmatiska förändringar. Med tillägg menar jag sådana tillagda komponenter av översättaren som består av ett el. flera ord, satser eller meningar. Med utelämnningar menar jag däremot ett el. flera ord, satser eller meningar som översättaren har utelämnat under sin översättningsprocess. Jag har definierat tillägg/utelämnningar som meningar om de börjar med en stor bokstav och avslutas med en punkt (el. annat skiljetecken), som satser om de är inom en mening och består av ett predikat och någon annan satsdel (t.ex. subjekt, objekt) och som ord om det/de inte bildar en sats eller en mening.

Jag diskuterar också vilka orsakerna kan vara till att översättarna har gjort just såsom de har gjort, när det gäller de excerperade förändringarna. Jag analyserar om innehållet och betydelsen i sagorna verkligen förändras eller ej på grund av förändringarna. Dessutom redogör jag för ifall den ena översättaren har gjort mera betydande förändringar är den

andra och om någon typ av förändringarna har varit karakteristisk för någondera översättaren. Jag undersöker även om förändringarna på något sätt är pragmatiska och hur detta framträder i översättningarna. Med pragmatiska förändringar menar jag sådana förändringar som är kulturbundna, d.v.s. de har pragmatiska orsaker vilket betyder att översättaren har gjort dessa förändringar på grund av käll- och målspråkets kulturella skillnader som kan t.ex. bero på språkens grammatiska eller strukturella skillnader eller på människors vanor i de olika kulturerna och språkmiljöerna.

Jag har excerperat de fall i översättningarna som klart avviker från originalen. Med andra ord har jag inte tagit med alla förändringar i översättningarna som jag har märkt utan jag har valt att ta med endast en del av dem: å ena sidan de största, betydande och mest distinkta förändringarna, d.v.s. sådana som på något sätt har förändrat innehållet eller betydelsen i sagorna. Å andra sidan har jag också tagit med sådana som trots förändringar finns med även i originalen eller i översättningarna, antingen mellan raderna eller på bilderna. Det skulle inte ha varit meningsfullt att ta med även alla betydelselösa förändringar med avseende på min undersökning eftersom det nästan är självklart att det alltid uppstår åtminstone några små tillägg och utelämnningar när man översätter från ett språk till ett annat. Sådana här ofrånkomliga förändringar kan ha många olika förklaringar, exempelvis grammatik, språkens strukturella skillnader, översättarnas egna sätt att skriva (el. översätta) o.s.v. och med anledning av att jag inte har valt att studera tillägg och utelämnningar ur varje synvinkel, har jag inte heller beaktat alla tillägg och utelämnningar.

Vad gäller inexaktheter har jag undersökt endast de fall som på ett eller annat sätt kan förvränga informationen i originalsagorna, vilseleda läsarna av översättningarna eller leda till missuppfattningar och felaktiga associationer (se vidare avsnitt 2.6). Jag har behandlat alla direkta fel som jag har märkt i översättningarna. Jag har också tagit med alla förändringar som jag anser vara pragmatiska (m.a.o. förändringar som har gjorts på grund av kulturella skillnader antingen mellan språken finska och svenska eller mellan Finland och Sverige) för att kunna studera kulturbundenhet i sagorna. Fast illustrationerna i böckerna har nästan större betydelse än texten och samspelet mellan texten och bilderna är verkligen viktigt, har jag inte gjort en analys av bilderna. Jag har naturligtvis

iakttagit bilderna som en del av min undersökning, när jag har studerat om översättaren t.ex. på något sätt har brutit samspelet mellan texten och bilderna, men jag har inte analyserat varje bild. Jag har markerat förändringarna i de exempel som jag analyserar i översättningarna med fet stil. Om översättaren har t.ex. både tillagt och utelämnat betydelsekomponenter i en och samma sats eller mening, behandlar jag den förändring som är mera betydande och placerar den i denna kategori, d.v.s. om översättaren har t.ex. utelämnat ett innehållstomt ord och tillagt en hel sats som förändrar innehåll, behandlar jag förändringen som tillägg. Ytterligare behandlar jag inte alla förändringar som eventuellt kan synas i exemplen (se exempelvis ex. 12) utan endast de som jag har ansett vara betydande och är markerade med fet stil. Med andra ord har översättaren ibland kunnat t.ex. byta ett ord mot ett annat eller gjort ett litet tillägg men trots detta beaktar jag inte nödvändigtvis dem i min analys. Trots att jag huvudsakligen behandlar förändringar kvalitativt har jag ändå räknat tillägg, utelämnningar, inexaktheter samt direkta fel som jag har noterat som betydande och tagit med bland exemplen för att kartlägga om någon översättare har förändrat originalet med sina avgöranden mer än den andra.

Det att jag har tagit i beaktande endast en del av boken *Seitsemän koiraveljestä* (se avsnitt 1.2) har begränsat min undersökning i viss mån eftersom jag inte vet hur mycket översättaren har gjort förändringar i slutet av sagan som jag har uteslutit från min undersökning. Jag behandlar sammanlagt 76 exempel och kategoriserar dem som tillägg (semantiska och explicitgörande), utelämnningar (semantiska och implicitgörande), inexaktheter, direkta fel (se vidare avsnitt 2.6 och 2.7) och pragmatiska förändringar, med hjälp av Ingos bok *Från källspråk till målspråk* (1991). Jag använder den här kategoriseringen med anledning av att enligt Ingo måste man beakta åtminstone dessa förändringar ”För att den semantiska utvärderingen av översättningen skall vara tillräckligt mångsidig [...]” (Ingo 1991: 254). Ibland skulle en förändring kunna kategoriseras både som semantiskt och explicitgörande tillägg eller som semantisk och implicitgörande utelämnning. I sådana fall har jag dock kategoriserat förändringen endast till en kategori, d.v.s. till den kategorin som förändringen mest tillhör enligt min analys (se exempelvis ex. 1).

Vid sidan av den kvalitativa metoden använder jag även en kvantitativ metod när jag räknar antalet sidor samt ord som jag har tagit med i min analys. Det gör jag för att undersökningen ska ge jämförbara resultat i fråga om antalet ord. Jag räknar också antal betydande utelämnningar, tillägg och andra beaktansvärda förändringar för att kunna redogöra för om den ena översättaren har avvikit från originalet mer än den andra. Kategorin pragmatiska förändringar innehåller både tillägg och utelämnningar (som jag alltså inte har kategoriserat som semantiska och explicitgörande tillägg eller som semantiska och implicitgörande utelämnningar) d.v.s. jag har kategoriserat dem under samma rubrik fast de andra typerna av tillägg och utelämnningar har sina egna kategorier i min analys. Detta betyder att jag inte heller har räknat med de här pragmatiska förändringarna vad gäller totalt antal tillägg och utelämnningar i översättningarna eftersom meningen är att jag med hjälp av totalt antal tillägg och utelämnningar samt inexaktheter och direkta fel analyserar hur mycket översättarna har bestämt sig för att förändra innehållet i sagorna jämfört med varandra. För det mesta är dessutom pragmatiska förändringar inte så att säga frivilliga förändringar. Med andra ord är översättaren nästan tvungen att göra tillägg och utelämnningar som har pragmatiska orsaker. Dessutom är det alltid så, vad gäller mitt undersökningsmaterial, att om man exempelvis har utelämnat ett källspråkligt uttryck så har man tillagt ett målspråkligt uttryck i stället för det utelämnade. Så egentligen har man oftast inget annat alternativ än att byta ett källspråkligt uttryck mot ett målspråkligt om man vill göra så som en skicklig översättare bör göra.

Den kvantitativa metoden är både mer formaliserad och strukturerad än den kvalitativa metoden och dessutom mera präglad av kontroll av den som gör en undersökning. ”Den definierar vilka förhållanden som är av särskilt intresse utifrån den frågeställning vi valt”. (Holme & Solvang 1997: 14.) Med hjälp av den kvantitativa metoden får jag mera omfattande resultat i fråga om hur mycket som har hänt under översättningsprocesserna. Som hjälpmedel i min analys av tillägg, utelämnningar, inexaktheter, direkta fel samt pragmatiska förändringar har jag använt ordböckerna *Illustrerad svensk ordbok* (1977), *Suomi-ruotsi-suomi-sanakirja* (2006), *MOT Kielitoimiston sanakirja 2.0* (2010–2011), *MOT Norstedts Svensk ordbok 1.0* (2010–2011) och *MOT Ruotsi 3.1* (2010–2011).

2 TEORI OM ÖVERSÄTTNING

I detta kapitel diskuterar jag översättningsprocessen samt analys-, överförings- och bearbetningsskeden som kan särskiljas inom denna process. I fråga om olika analyskedan, koncentrerar jag mig endast på semantisk och pragmatisk analys eftersom jag uttryckligen studerar mitt material ur semantisk och pragmatisk synvinkel. Jag koncentrerar mig inte mycket på överföringskedet men jag förklarar ändå detta skede kort. Som bakgrund för min undersökning tar jag även upp bedömning av översättningar samt översättning av barn- och bilderböcker. Med tanke på min undersökning är tillägg, utelämnningar, inexaktheter, direkta fel samt kulturbundenhet i översättningar, som beskrivs i slutet av det här kapitlet, de viktigaste diskussionsämnen.

2.1 Översättning som process

Översättning är en intressant och komplicerad process. Under processen händer det många saker både i översättarens hjärna och sedan skriftligt på papperet eller på datorn. Översättaren måste behärska såväl källspråket som målspråket för att han ska kunna göra både innehållsliga samt formellt korrekta lösningar.

Ingo (1991) har jämfört översättningsprocessen med brobyggande. I den ena ändan finns källspråket och den grundliga analysen och i den andra ändan finns målspråket samt översättningen. Den här ”bron” kräver relativt mycket arbete innan den är färdig, eftersom textens betydelse efter analyskedet måste överföras från det ena språket till det andra, d.v.s. från källspråket till målspråket. Enligt Ingo kan man i översättningsprocessen särskilja tre olika skeden vilka utgör analys, överföring och bearbetning. (Ingo 1991: 92.) Fast de här olika skedena särskiljs på det här sättet påpekar Ingo ändå att ”[...] dessa arbetsskeden i själva översättningsarbetet inte alls är lika klart avgränsade och fristående från varandra.”, d.v.s. att översättningsprocessens olika skeden sammanhänger med varandra i praktiken och översättaren förenar dem till en integrerad process (Ingo 1991: 93). Huvudsaken enligt Ingo är att inget av dessa arbetsskeden, d.v.s. ana-

lys, överföring och bearbetning, kan utelämnas utan en erfaren översättare uppmärksammar alla de här skedena i tillräcklig utsträckning (Ingo 1991: 93).

Analysskedet är viktigt eftersom en noggrann analys av originaltexten måste utarbetas för att man skulle kunna göra en bra översättning. Endast en grundlig och allomfattande kännedom om originaltexten kan leda till en lyckad översättning. När översättaren gör en ingående analys av originaltexten hjälper det honom i överföringsskedet att upptäcka exakta betydelsemotsvarigheter i fråga om semantik, och analysen underlättar översättarens arbete även i textens bearbetningsskede när det t.ex. måste hittas rätt stil som motsvarar stilen i originalet. Översättaren borde analysera originalet ur olika synvinklar för att analyskedet skulle bli tillräckligt grundligt. Åtminstone förberedande textanalys, grammatisk analys, semantisk analys, stilanalys samt pragmatisk analys hör till en ingående textanalys. (Ingo 1991: 93–94.)

Det är svårt att inse och beskriva vad som egentligen sker i översättarens hjärna när han i överföringsskedet överför den noggrant analyserade källtexten till målspråket. Överföringen äger rum i översättarens hjärna men informationen blir vanligtvis skriven text först i bearbetningsskedet. Resultatet av överföringsskedet kan vara semantiskt exakt men i fråga om formen saknar översättningen ytterligare någonting mera, d.v.s. översättaren måste ännu finslipa och formulera texten för att han ska nå den slutliga och tillräckligt välgjorda översättningen. (Ingo 1991: 165–166.)

I bearbetningsskedet får översättningen sin slutgiltiga form (se avsnitt 2.5). Översättaren bearbetar den oavslutade översättningen till en flytande och idiomatisk målspråklig text som bäst motsvarar originalet. (Ingo 1991: 216.)

2.1.1 Semantisk analys

Framför allt enskilda uttryck, ord och morfem är de som bär betydelse i en text. Översättarens huvuduppgift är i allmänhet just en noggrann överföring av betydelse från originaltext till översättning, m.a.o. från källspråk till målspråk. Därför är det självklart att en ingående redovisning av textens betydelsebärande komponenter är ett särdeles viktigt

arbetsskede vid översättning. Efter den semantiska analysen vet översättaren hurdana översättningsmotsvarigheter han ska söka. (Ingo 1991: 121–122.)

I regel brukar man särskilja två grundelement i betydelsen av orden: denotation (grundbetydelse) och konnotation (associationsinnehåll el. känslvärde). En omsorgsfull översättare tar i beaktande båda dessa grundelement när han gör sin semantiska analys. (Ingo 1991: 122.) Ibland finns det fall där något visst ord eller en tänkbar översättningsmotsvarighet skulle vara en lämplig denotationsmotsvarighet men en dålig konnotationsmotsvarighet. Så är det om ett ord som man har använt leder till ett alltför förskönande eller alltför förfulande uttryck. Alla ord (med undantag för grammatikaliska ord) har en denotation men alla ord har inte en konnotation. En god semantisk översättningsmotsvarighet måste uppfylla kraven både på korrekt denotation och på konnotation. (Ingo 1991: 89.)

Vid redovisningen av ordens denotation har översättaren mycket hjälp av komponentanalysen där man indelar ordens betydelse i delar som vanligtvis kallas antingen semantiska komponenter, semantiska drag, betydelsekomponenter, betydelseelement eller sem. Speciellt vid fall av polysemi samt närliggande betydelser får översättaren hjälp av komponentanalysen, men en sådan analys är alltid till nytta när översättaren vill hitta den exakta denotationen för ett visst ord. (Ingo 1991: 124). ”Det viktigaste är att de betydelsekomponenter som finns hos ett ord i originaltexten så noggrant som möjligt ingår i betydelsen hos det målspråkliga ordet eller uttrycket” (Ingo 1991: 136).

Utöver grundbetydelse har många ord även ett känslvärde vilket betyder att de väcker antingen negativa eller positiva känslreaktioner hos människor. Man måste dock komma ihåg att det inte nödvändigt är fråga om konnotation då innehållet i budskapet känns på något sätt behagligt eller motbjudande för människor. Framför allt kopplas konnotationerna till ord eller idiom men ibland även till intonationen el. till hela framställningssättet, främst då till stilen. På språklig nivå kan en och samma referent ha flera ordmotsvarigheter, av vilka en del kan vara kraftigt känsloladdade medan andra är mera neutrala. Ett bra exempel är benämningar på kroppsdelar. Benämningar på kroppsdelar

kan vara sakliga, ofta neutrala samt vetenskapliga uttryck eller starkt färgade, d.v.s. känsloladdade, som används t.o.m. som svordomar. (Ingo 1991: 143).

Det kan vara mycket individuellt hurdana associationer ett ord väcker. Om någonting har orsakat oangenäma upplevelser, är det möjligt att motsvarande ord också väcker oangenäma associationer. Både med beaktande av språkssystemet och för översättaren är det mycket viktigt att känna till de känsloladdade ord som vanligen är gemensamma för en vidare språkbrukarkrets med anledning av att översättaren måste beakta dessa konnotationer när han försöker komma på lämpliga översättningsmotsvarigheter. Vid översättning måste man alltså ta hänsyn till hur relativa och svårfångade ordens känsloladdningar är. Översättaren måste sträva efter att i målspråket hitta ett ord eller uttryck som motsvarar också ett uttryck i källspråket i fråga om konnotationsvärde. Ideallösningen är förstås det att översättningsmotsvarigheternas känslovärde är likvärdiga med källspråkets ord. Ett ords positiva och negativa konnotationer varierar ändå mycket även hos talare av samma språk. Det kan bero t.ex. på politisk övertygelse, livssyn och moraluppfattning. (Ingo 1991: 144–145).

I den semantiska delen lönar det sig att fästa speciell uppmärksamhet vid ord som är gemensamma för både källspråk och målspråk eller som av någon orsak verkar vara samma ord. Om orden verkligen är gemensamma för de båda språken ”är det fråga om antingen genuina ord i två släktspråk eller lånord som kan härstamma från det ena översättningspråket eller förekomma som lånord i båda språken”. (Ingo 1991: 145). En viktig grundregel är att man alltid kontrollerar ett ords betydelse om man inte med säkerhet känner till ordets alla möjliga betydelseskiftningar. Det är alltså fråga om ”falska vänner” om ett ord i källspråket ser ut att vara betydelsemässigt identiskt med ett ord i målspråket på grund av sin identiska form (Lindberg & Sorvali 1987: 227). I allmänhet förekommer sådana ord i stort sett i samma betydelse i olika språk, men det är ändå synnerligen vanligt att de har specialiserats och fått olika betydelser trots sitt gemensamma ursprung i de olika språken. Så slutligen kan de här orden ha fått t.ex. avvikande extension eller olika stilvärde. Detta betyder att relationerna mellan betydelsekomponenterna sålunda kan förändras på ett avgörande sätt. Ett ords bibetydelse kan då t.ex. förändras och kommer att bli ordets huvudbetydelse i ett annat språk och den tidigare grundbety-

delsen förändras därmed till bibetydelse eller kan försvinna helt och hållet. Ett ord kan ibland förlora centrala betydelsekomponenter i ett annat språk eller tvärtom, d.v.s. får nya komponenter, och då utvidgas eller inskränks ordets betydelse. Bland de olika språkens gemensamma ord förekommer ofta även relativt stora skillnader i konnotation – i ett språk kan något visst ord vara positivt eller neutralt och i ett annat språk negativt. Det är inte alls enkelt att översätta ett gemensamt ordförråd fast det först kan verka ganska lätt. Särskilt bedrägligt är att en oerfaren eller språkligt osäker översättare inte alltid kan förutse dessa faror. Därför är det outhärligt att göra en ingående semantisk analys av dylika ord. (Ingo 1991: 145).

Svårigheter kan alltså uppstå när orden i två olika språk av en slump fonetiskt helt eller delvis påminner om varandra. ”När det är fråga om en partiell yttre likhet, kan översättaren lätt göra sig skyldig till en felbedömning i stil med folketymologiska lösningar”. (Ingo 1991: 146.) Den här fonetiska likheten kan omedvetet locka översättaren att sammankoppla ord i käll- och målspråket fast de inte semantiskt passar som varandras översättningsmotsvarigheter. Några exempel på falska vänner mellan finska och svenska är *siili* (igelkott) ~ *sil*, *sahti* (hembryggt öl) ~ *saft*, *tunti* (timme) ~ *stund*. (Ingo 1991: 146, 150). Det är lätt att sammanblanda dessa ord med varandra och följaktligen översätta dem felaktigt om man inte känner till deras rätta betydelser.

2.1.2 Pragmatisk analys

Huvudsyftet med den pragmatiska analysen är att säkerställa att texten som har blivit översatt faktiskt kommer att fungera så bra som möjligt i kommunikationssituationen i den nya språk- och kulturmiljön. Eftersom varken samhällena, kulturerna eller språken är varandras spegelbilder, kan man inte alltid översätta helt rakt från ett språk till ett annat. Översättaren måste sålunda fundera på och jämma ut ”dels *språkligt-konventionella skillnader* av både strukturell och semantisk natur, dels *skillnader i kultur och bildning*, vilka på språklig nivå orsakar tillägg och förklaringar som främst tangerar semantiken.” (Ingo 1991: 158–159.)

Man måste beakta att originaltextens författare har skapat sin text under en viss tid på en viss plats i ett visst syfte och för en viss mottagargrupp vilket ofrånkomligen har påverkat textens gång. Författarens och läsarens

livsmiljö, kunskap, attityder, livssyn, levnadssätt, religions- och moraluppfattning, umgängesformer och andra seder liksom språkbruksvanor, skriftlig tradition, talesätt, ordspråk, humor, bruksnormer för svordomar och tilltalsord osv är till sin grundnatur likadana. (Ingo 1991: 159).

När någon text översätts kräver det vanligen antingen större eller mindre förändringar i ovannämnda relationer. Sådana här förändringar kan vara ytterst små om originaltextens och översättningens läsare befinner sig nära varandra vad gäller den kulturella miljön, t.ex. finnar och finlandssvenskar. I vanliga fall befinner sig textens nya läsare ändå avsevärt längre bort från originaltextens kultur, d.v.s. originaltextens bakomliggande kultur samt den praxis som reflekteras i språket, kan oftast skilja sig från översättningens dito. Det är logiskt att ju längre bort de är från varandras kultur, desto sannolikare kommer översättaren att vara tvungen att bearbeta budskapet, t.ex. genom förklaringar, tillägg, utelämnningar, omskrivningar. (Ingo 1991: 159.)

Textens funktion är viktig vid all översättning och man brukar särskilja tre grundfunktioner (informativ, expressiv samt imperativ funktion). Den informativa funktionen betyder att texten förmedlar bl.a. kunskaper, data, information (t.ex. fackspråkliga texter, nyheter). Budskapets utgångspunkt ligger i informationen, m.a.o. i innehållet och tonen är relativt neutral. Vad beträffar informativa texter, strävar översättaren efter klarhet, exakthet samt entydighet. Den expressiva funktionen betyder däremot att texten vid sidan om information förmedlar även känslor, t.ex. i lyriken. Utgångspunkten är språkbrukarens subjektiva sätt att förhålla sig till ämnet i fråga. Den som läser översättningen måste få uppleva samma känslor som originaltextens läsare och det är översättarens uppgift att garantera det. Den imperativa funktionen innebär att texten förmedlar även handlingsmönster och beteendemodeller och då kan man säga att budskapets läsare är själva utgångspunkten (t.ex. religiös litteratur, reklamtexter). Utöver de tre nämnda grundfunktionerna talas ofta också om tre sekundärfunktioner som är fatiska (texten fungerar för att skapa samt upprätthålla kontakt mellan människorna, t.ex. artighetsfra-

ser), estetiska (en finslipad och noggrant formulerad text representerar skönhetsvärden, t.ex. konstilliteratur) och metalingvistiska (texten förklarar samt beskriver ibland också sig själv, t.ex. inom språkvetenskapen) funktioner. (Ingo 1991: 159–160.)

Översättaren borde omsorgsfullt klargöra för sig själv vilken funktion varje textavsnitt har i originaltexten och enligt denna funktion välja sin översättningsmotsvarighet. Ibland kan det hända att textens estetiska funktion är så viktig att den t.o.m. går före den informativa funktionen. Om språkets yttre form är såhär viktig (t.ex. ordlekar, rim) är det mer än acceptabelt att översättaren avstår från s.k. normal översättning och skapar ett målspråkligt uttryck som motsvarar ett uttryck i källtexten vad gäller form och den estetiska funktionen. Översättaren kan också hamna i en situation där han skapar sin översättning för en helt annan funktion än det som originaltexten har skapats för, fast översättaren i allmänhet noggrant borde följa originaltextens ”modell”. Textens funktion kan även förändras i det långa loppet och dessutom kan tidsskillnaden mellan originaltexten och översättningen påverka såväl språket som kulturen. Det är självklart att även språket föråldras och därför är det ibland bra att göra moderniserade översättningar av redan översatta texter, om det inte är viktigt och ändamålsenligt att bevara samma stil som i originaltexten. (Ingo 1991: 160–162.)

På grund av att översättningen kommer att ha sin plats i en ny, ofta geografiskt avvikande miljö och dessutom i en helt annorlunda kulturkrets, måste översättaren vid den pragmatiska analysen noggrant iaktta textställen där han med anledning av de förändrade kontextförhållandena är tvungen att bearbeta originaltexten genom att använda kontextmotsvarigheter (se vidare t.ex. Ingo 1991: 90). Fast snö självklart hör till vintern i Finland finns det ändå inte snö överallt i världen, inte heller bastur, barrskog, pepparkakor, grillkorv osv. Vårt sätt att hälsa, ha kaffebedjning eller bjuda på stående bord är inte heller självklarheter för alla. Läsarens världsbild kan vara mycket eller nästan helt annorlunda är originaltextförfattarens. Det kan hända att översättaren måste fundera mycket innan han kommer på hur han ska göra. Så ibland är det nästan självklart att man måste använda den pragmatiska motsvarigheten i stället för den exakta semantiska. I den pragmatiska analysen är det också viktigt med att identifiera bildspråk samt idiomatiska och s.k. stelnade uttryck och fraser. Man kan inte översätta dem endast med

semantiska motsvarigheter utan de kräver även användning av pragmatiska motsvarigheter. (Ingo 1991: 162, 164.)

2.2 Översättning av barn- och bilderböcker

Det har alltid varit svårt att definiera barnlitteratur eftersom gränsen mellan barn- och vuxenlitteratur är ganska oklar. Barnlitteratur kan definieras så att allt som författare tycker att är avsett för barn, är barnlitteratur. Barnlitteratur kan även definieras så att det är någonting som uttryckligen barn läser eller det som man hittar på ett bibliotek eller en bokhandel på barnboksavdelningen. (Oittinen 2004: 94.)

Även bilderböcker är svåra att definiera. De flesta bilderböckerna är inriktade mot barn fast de kan förstås vara avsedda även för vuxna, t.ex. konst- och faktaböcker (Oittinen 2004: 94). Bilderböcker kan enkelt definieras som barnböcker med både ord och bilder. (Oittinen 2004: 24). En bilderbok är enligt Nikolajeva (2000) en unik konstform eftersom den är en kombination av två kommunikationsnivåer – den verbala och den visuella. Bilderboken förmedlar information på ett helt annat sätt än t.ex. en roman, och mottagaren måste sätta ihop och tolka betydelsen av de olika kommunikationselementen. (Nikolajeva 2000: 11.)

I Finland är 60–80 procent av alla bilderböcker översättningar, därav cirka 90 procent översatta från engelska (Oittinen 2004: 10). Översättning av barnlitteratur, speciellt bilderböcker, är egentligen översättning av ordkonst. Det är översättning av helheter, både verbala och visuella, som kan vara t.ex. dikter eller prosa. I översättning av barnlitteratur är det fråga om ett förbund mellan form och betydelse där vanan att säga betonas. (Oittinen 2004: 94.) Den som översätter bilderböcker måste vara särskilt noggrann så att han inte förstör det ursprungliga förhållandet mellan ord och bilder och på det sättet ger boken en annan betydelse. (Nikolajeva 2000: 91.)

Vid översättning av barnlitteratur kan översättaren ändå tillåta sig själv större frihet än t.ex. vid översättning av skönlitteratur för vuxna. Det betyder att översättaren är tillåten

att manipulera texten på många olika sätt genom att förändra, förlänga eller förkorta texten med tillägg eller utelämnningar. Förändringar är dock tillåtna enbart om översättaren följer två huvudprinciper vid översättningen av barnlitteratur: en förändring av texten är tillåten å ena sidan om den syftar till att göra texten lämplig och nyttig för barn med tanke på vad samhället ser som lärorikt just då, å andra sidan om intrig, karaktärsbeskrivning och språk förändras för att göra texten mer förenlig med samhällets rådande uppfattning om barnets förmåga att läsa och förstå. (Shavit 2006: 26.)

Normer i barnlitteratur kan även vara i strid med varandra. Å ena sidan framhävs pålitlighet, m.a.o. förståelighet i texter för barn, å andra sidan vill man lära barn nya, t.o.m. svåra, ord och satsstrukturer med hjälp av litteratur. Översättningen kan ibland bryta mot dessa normer avsiktligt eller oavsiktligt och då är förändringarna inte längre så godtagbara. (Puurtinen 2004: 83–84.)

2.3 Kulturbundenhet i översättningar

Kulturskillnader orsakar alltid problem vid översättning eftersom eventuella kulturella skillnader ställer vissa krav på översättaren. När en text översätts till något annat språk måste enligt Ingo (1991) beaktas att ”Mottagarskaran är nu en annan, den talar ett annat språk, lever i ett annorlunda samhälle och i avvikande geografiska och kulturella förhållanden”. (Ingo 1991: 257). Bland annat texternas livsmiljö, kunskap, attityder, levnads-sätt och andra seder liksom språkbruksvanor kan vara så olika att originalets semantiska information inte är tillräcklig eller lämplig för den nya miljön, d.v.s. kontexten. Översättaren måste då avgöra om det finns kulturella skillnader som förorsakar behov av att t.ex. komplettera eller förkorta översättningen. Så en målspråklig text kan ibland kräva extra uppmärksamhet och översättaren måste ibland förklara t.ex. vissa ord eller vanor. (Ingo 1991: 257; Ingo 2007: 127.) Det är osannolikt att t.ex. ett idiom som framträder i ett språk skulle ha samma betydelse i ett annat språk. Då måste man göra en semantisk förändring för att man skulle förstå innehållet såsom det är meningen. (Sorvali 1990: 63.)

Enligt Reinikainen (2002) ligger finskan och svenskan språkligt långt ifrån varandra men ur en geografisk och kulturell synvinkel är de här länderna så nära varandra att det inte förekommer större svårigheter vid översättning mellan finska och svenska texter. Enligt henne verkar översättningen av olika visor och ramsor vara det största problemet i finsk-svenska texter. (Reinikainen 2002: 28). Om sådana problem förekommer kan t.o.m. lokalisering eller elimination användas. Då kan man använda sådana visor och ramsor som är bekanta för svenskspråkiga läsare eller utelämna dem helt. (Klingberg 1986: 23.)

2.4 Bedömning av översättningar

Litteraturkritiken är allmän och den har långa traditioner samt stor utbredning, bl.a. i den skönlitterära och vetenskapliga litteraturen. Både litteraturkritik och -anmälningar utges i fackpublikationer, i stora dagstidningar samt i vetenskapliga tidskrifter. Det är synd att det inte vanligtvis fästs avseende vid själva översättaren och hans arbete fast en stor del av litteraturen faktiskt är översättningar, speciellt i Finland. (Ingo 1991: 240.) Slutligen är det just översättaren som skapar språket i översättningen och ger originalet ett nytt liv i en ny målkultur. Översättarens arbete uppskattas alltför lite. Vi borde ha en översättningskritik som bedömer översättarnas insatser – både på gott och ont – på samma sätt som författarnas verk utvärderas av litteraturkritiker (Ingo 1991: 240).

Enligt Ingo beror den ringa översättningskritiken åtminstone delvis på gammal tradition, d.v.s. översättningskritik har från och med början varit ganska begränsad. Avsaknaden av en ”Objektiv modell som bas för bedömning av översättningar” är ändå det huvudsakliga skälet till den nästan fullständiga bristen på en översättningskritik. (Ingo 1991: 240.) Faktum är dock att det inte finns någon absolut kritikmodell för litteraturkritiken heller fast det inom skönlitteraturen finns åtminstone ett sedvanligt mönster: av tradition fäster skönlitteraturkritiker avseende speciellt vid ”intrigen, skildringen av naturen och personernas karaktär, trovärdigheten i huvudpersonernas psykologiska utveckling, språk- och stilfaktorer samt givetvis verkets budskap och sensmoral” (Ingo 1991: 240.)

Nuförtiden vet man redan ganska väl hur både en bra och dålig översättning ser ut, och det att man har börjat uppskatta översättarnas arbete alltmer är glädjande samt helt rättmätigt ur översättarens synvinkel. Även om det nu verkar omöjligt att skapa en genomgripande metod eller modell vad gäller översättningskritik, borde det dock vara möjligt att bevisa åtminstone några centrala aspekter som borde beaktas vid bedömningen av översättningar. Nästa önskvärda steg skulle då vara att identifiera allmänt accepterade bedömningskriterier samt en översättningskritik som skulle publiceras i samband med litteraturanmälningar eller helt fristående. (Ingo 1991: 240.) Trots avsaknaden av översättningskritik, finns det ändå rätt många användbara bedömningsmodeller som presenterar synsätt och iakttagelser som är ytterst betydelsefulla vad gäller översättningskritik. Med tanke på min undersökning är den lingvistisk-pragmatiska kritikmodellen den mest meningsfulla.

Vi kan utgå från att översättarens viktigaste uppgift oftast är att överföra betydelsen från originalet till översättningen och samtidigt producera genuin målspråklig text, men bedömningen av översättningar borde också innehålla en mångsidig lingvistisk jämförelse av originalets och översättningens språkliga material. Det innebär att översättaren alltid i fråga om flexibel översättning försöker översätta exakt om det bara är möjligt, d.v.s. om detta inte har några negativa påföljder för översättningen, m.a.o. att översättningen skulle upplevas störande i det målspråk som översättningen representerar. Översättaren får alltså lov att avvika från originalet endast ifall en mera exakt översättning skulle leda till att läsare av en målspråklig text skulle uppleva dessa vid översättning producerade lösningar t.ex. som felaktiga, dåliga eller olämpliga. (Ingo 1991: 247.) Det har i alla fall alltid sett oundvikligt ut att översättaren på något sätt misslyckas varje gång vid översättning. Detta betyder att om översättaren bevarar en omständighet, förlorar han en annan. Man har alltid förstått översättning som en funktion som strävar efter den oåtkomliga identiteten och som aldrig kan bli lika perfekt som originaltexten. (Oittinen 1995: 33.)

2.5 Bearbetning

Vid översättning av en text kan det hända att texten ännu kräver något extraarbete eller någon komplettering för att den ska fungera även på målspråket. Översättaren måste möjligtvis antingen göra några tillägg, förklaringar eller utelämnningar, och bearbetningen kan gälla både form och betydelseinnehåll. Särskilt när målspråket representerar en helt annorlunda kultur än källspråket, kan det ibland vara nödvändigt att på något sätt förtydliga vissa ord eller uttryck som förekommer i originaltexten och som kan vara obekanta till läsaren. (Ingo 1991: 202.) En ord-för-ordöversättning och ett försök att bevara källspråkets struktur leder oftast till en total missuppfattning eller klumpighet. Med anledning av detta måste texten bearbetas ofta. (Sorvali 1990: 65.)

Bearbetning av formen kan vara nyttig exempelvis om originalverket är en gammal klassiker och dess översättning redan föråldrad. Det kan alltså vara aktuellt att ersätta den gamla översättningen med en nyare version, d.v.s. ge den en tidsenlig språkdräkt. Detta görs ändå endast om det ålderdomliga språket i originaltexten inte är ett medvetet stildrag som borde översättas så att de här stildragen bevaras. (Ingo 1991: 70.)

Bearbetning av originaltextens innehåll är en annan sak. Bearbetning av innehåll är först och främst en semantisk fråga, men sanningen är att den också inverkar på textens formella motsvarighet. Enligt Ingo förekommer ett behov av bearbetning av texten oftast i fall där käll- och målspråkets kulturbakgrunder är olika, speciellt när det finns några specifika fenomen i det verk som ska översättas till ett annat språk. (Ingo 1991: 70.)

Bearbetningen kan m.a.o. gälla både originaltextens form och betydelseinnehåll. Översättaren måste i alla fall vara försiktig med att översättningen inte ska skilja sig för mycket från originalet. Ibland sker översättning och bearbetning i samarbete med originalverkets författare och det hjälper säkert översättaren eftersom han då kan be om konsultation om det finns någonting oklart eller fel i originalet (Ingo 1991: 71).

2.6 Översättningsbyten

Översättaren måste själv bestämma sig för hur noggrant och direkt han översätter originalet och hur mycket han bearbetar det, m.a.o. gör förändringar. De förändringar som uppstår i översättningen från ett språk till ett annat kan kallas för översättningsbyten. Översättningsbyten kan delas in i obligatoriska och frivilliga översättningsbyten. Obligatoriska översättningsbyten är sådana som entydigt beror på strukturella skillnader mellan de aktuella språken och på grund av detta är de oftast väntade och t.o.m. nödvändiga. Frivilliga översättningsbyten för sin del innebär förändringar som har uppstått med anledning av andra orsaker än strukturella skillnader mellan språken i fråga. Egentligen kan förklaringen till ett frivilligt översättningsbyte vara nästan vad som helst (t.ex. översättarens kunskaper, kulturskillnader mellan språkgemenskaper, målgrupp, översättarens eget slarv, oklarhet i originalet o.s.v.). Det krävs även andra kunskaper än enbart kännedom om språkens struktur när översättaren gör frivilliga översättningsbyten och det slutliga resultatet beror mycket på hur väl man känner till uppdraget, ämnet, målgruppen och -kultur, hur bra översättaren är att uttrycka sig skriftligt o.s.v. (Huhtala 1995: 38–39.) Tillägg och utelämnningar hör till frivilliga översättningsbyten och i min analys koncentrerar jag mig enbart på dem vid sidan om inexaktheter, direkta fel och pragmatiska förändringar.

Tillägg och utelämnningar kan jämföras med ett exempel från människors vardagliga liv. Om någon berättar en historia han har hört av någon annan, kan det hända att då han berättar historien till någon tredje person, berättar han inte den precis såsom den ursprungligen har lytt. Han kanske utelämnar någonting som han tycker att är oviktigt eller tillägger någonting för att lyssnaren ska förstå bättre vad som han talar om. Samma fenomen kan hända vid en översättning. Översättaren strävar nödvändigtvis inte efter att förvandla texten med tillägg och utelämnningar utan han måste också tänka på målgruppen som kommer att läsa översättningen ifråga. Då kan det hända att texten kräver några förändringar, t.ex. just tillägg eller utelämnningar.

2.6.1 Tillägg

Översättningens viktigaste uppgift är oftast att försöka bevara originalets betydelseinnehåll. Med andra ord bör budskapets innehåll bevaras till varje pris medan formen är ett sekundärt ärende. Det finns ändå några undantag, såsom poesi där formen är speciellt viktig. Det är till nytta om målspråket råkar använda samma form som källspråket men så händer det ytterst sällan. (Sorvali 1990: 63). För det mesta måste översättaren göra några tillägg eller utelämnningar för att en bra översättning överhuvudtaget ska kunna vara möjlig när det gäller t.ex. innehållet. Det är oftast inte bäst att översätta precis såsom det står i en originaltext. Om t.ex. kulturer mellan käll- och målspråket är helt olika, skulle det vara meningsfullt om översättaren på något sätt förklarade fenomen som eventuellt är främmande för dem som representerar läsare på målspråket (Ingo 1991: 257). Då skulle det vara rekommendabelt att göra ett tillägg med flera ord som förklarar detta fenomen fast det i originaltexten skulle stå endast med ett ord.

Bland annat de konkreta morfemen, orden, ordfogningarna, satserna och meningarna är faktorer som bär betydelsekomponenter och därmed formar textens innehåll. Svårare är "[...] att semantiskt klassificera de förändringar som uppstår som onödiga eller befo- gade ur översättningens synvinkel". (Ingo 1991: 254–255.) En bra och allmän regel både för tillägg och för utelämnningar, som en kunnig översättare borde följa, är att de alltid har pragmatiska orsaker. Det betyder att när översättaren gör tillägg som har pragmatiska orsaker är förändringarna oftast nödvändiga med anledning av originalets och översättningens olika språkliga och kulturella miljö och bakgrund eller andra väsentliga omständigheter kring översättningen. (Ingo 1991: 255.)

Ingo (1991) betonar att när det inte finns ett pragmatiskt behov av att förklara kulturba- serade olikheter utan det bara handlar om att överföra ett innehåll som är identiskt se- mantiskt till ett främmande språk, kan två olika typer av tillägg särskiljas: ett semantiskt tillägg eller ett explicitgörande. Ett semantiskt tillägg betyder att översättaren faktiskt tillägger nya verkliga betydelsekomponenter medan ett explicitgörande tillägg betyder att översättningen klargör med explicita ord sådana betydelseelement som i originalet endast finns med mellan raderna, d.v.s. implicit. (Ingo 1991: 255.) Så när det gäller ex-

plicitgörande tillägg får översättningen nya ord men ingen ny information skapas eftersom denna information finns med även i originalet (Ingo 2007: 123.) Explicit information kan vara med även i bilder om det t.ex. är fråga om en barnbok.

En exakt ord-för-ordöversättning kan ibland vara sämre än en fri översättning. En översättning, som har översatts ord för ord, kan ibland vara t.o.m. för exakt – översättningen kan då verka ofullständig, obalanserad och osmidig. Då kan ett litet tillägg vara ett bra alternativ. Översättaren kan försöka skapa balans i målspråket genom att tillägga t.ex. ett adjektiv, adverb, pronomen osv. I alla fall borde tilläggen ändå inte vara någonting som översättaren självklart gör vid översättning utan endast om de har pragmatiska orsaker. (Ingo 2007: 123.)

Det är på bedömarens, som kan t.ex. vara läsare eller förläggare, ansvar att avgöra om översättaren har hållit sig inom gränserna när det gäller tillägg. Bedömaren måste alltså bestämma om tilläggen kan accepteras eller om översättaren har gjort för stora förändringar. (Ingo 1991: 255.)

2.6.2 Utelämningar

Utelämningar är, såsom tillägg, de allra lättast iakttagbara förändringarna som översättaren möjligen gör vid översättning. Då det gäller utelämningar kan det särskiljas två olika typer av utelämningar. Det kan vara fråga om en verklig semantisk utelämning eller en implicitgörande utelämning. En semantisk utelämning betyder att översättaren bestämmer sig för att utelämna väsentliga semantiska komponenter som finns med i originalet. En implicitgörande utelämning betyder däremot att översättaren låter några betydelseelement framgå som självklarheter endast av satssammanhanget eller av bilder fast de i originalet finns klart i ord. (Ingo 1991: 254–255.) Utelämningar som har pragmatiska orsaker är på samma sätt som pragmatiska tillägg sådana som har blivit gjorda på grund av kulturbaserade olikheter och de kan för sin del även utjämna kulturella skillnader (Ingo 1991: 258).

Ingo (1991) betonar att både semantiska och implicita utelämningar är för det mesta allvarligare förändringar än tillägg, eftersom "[...] utelämningar gör texten semantiskt fattigare, vilket kan ha störande effekter på informationsflödet." (Ingo 1991: 255). Tillägg kan däremot förbättra och berika texten ibland. Små utelämningar kan dock ibland vara nödvändiga för rytms skull, på samma sätt som också tillägg, men utelämningar sker ändå alltför ofta på grund av slarv, förbiseenden och lättja (Ingo 2007: 124).

2.7 Betydelsenyanser och inexaktheter samt direkta fel

När vi läser eller bedömer översättningar måste vi acceptera att då en text blir översatt till ett annat språk innebär det samtidigt ofrånkomliga förändringar i semantiska förhållanden. Det betyder att t.ex. ett ord eller uttryck som är entydigt i originalet kan bli dubbeltydigt i en översatt text eller tvärtom, d.v.s. att ordets betydelse möjligen blir mera eller mindre polysem jämfört med originalet. Även om det är viktigt att ta fasta på betydelsenyanser är det ändå inte ändamålsenligt att man skulle försöka kartlägga alla skillnader i betydelsenyanser när man jämför betydelser mellan originalet och översättningen. Man borde dock ingripa i sådana nyansskillnader och inexaktheter som på ett eller annat sätt kan förvränga informationen, vara vilseledande eller leda till missuppfattningar och felaktiga associationer. (Ingo 1991: 256.) Enligt Ingo (1991: 256) hör det att "[...] översättaren tagit till en alltför mångtydig motsvarighet eller ett oprecist överbegrepp eller att han vid polysema uttryck [sic] i förlagan kommit att i sin egen text betona en betydelsenyans som inte passar in i just det aktuella sammanhanget" till de vanligaste svagheterna i översatta texter.

Man kan alltså tala om betydelsenyanser och inexaktheter i de fall då de flesta av betydelsekomponenterna hos översättningsmotsvarigheten är desamma som betydelsekomponenter i källspråkets uttryck med undantag av några skillnader som kan leda till missuppfattningar. Däremot är det fråga om semantiska, direkta fel i de fall då det inte finns många gemensamma betydelsekomponenter med översättningsmotsvarigheten eller då de saknas helt. (Ingo 1991: 255-256.) Ingo konstaterar att det förekommer uppenbara misstag i olika slag av översättningar mer än man skulle kunna tänka sig. Även om

översättningar av skönlitterära texter ibland innehåller misstag eller fel som kan t.o.m. inverka på läsarens möjligheter att hänga med intrigen, märker den ordinära läsaren till all lycka inte alltid dessa fel. Trots fel förblir översättningarna oftast begripliga och läsaren är dessutom sällan så pass uppmärksam att han skulle observera sådana inkonsekvenser som skulle förutsätta att man kommer ihåg långa textavsnitt. (Ingo 1991: 256.) Felen vid översättning är uppenbart sådana ”förändringar” som man bör undvika. Det är säkert att alla översättare strävar efter korrekta översättningar men det är bara mänskligt att även de bästa översättarna ibland gör några fel trots noggrant arbete. (Lindberg & Sorvali 1987: 203.)

Vad gäller *betydelsenysner* och *inexaktheter* använder jag endast benämningen *inexaktheter* i min analys när jag kategoriserar förändringar av den här typen. Detta gör jag för tydlighetens skull eftersom de egentligen betyder detsamma och användningen av båda benämningar skulle kunna skapa oklarhet. Dessutom tycker jag att *inexaktheter* är en mera beskrivande benämning för denna kategori av förändring.

3 ANALYS AV TILLÄGG

När det gäller utseende samt illustration är sagorna *Seitsemän koiraveljestä* och *Robin Hood* identiska med sina översättningar *De sju hundbröderna* och *Robin Hood*. I fråga om text finns det dock överraskande mycket förändringar i översättningarna, speciellt tillägg och utelämnningar. Resultat av översättningarna har blivit fria översättningar istället för ord-för-ordöversättningar. Enligt Ingo är en fri översättning i allmänhet sådan när översättningen ”antingen formellt eller semantiskt avviker från originaltexten” (Ingo 1991: 68). De svenska översättningarna som jag studerar avviker åtminstone semantiskt från originalen (se vidare avsnitt 3.1 och 3.2).

I det här kapitlet analyserar jag de mest betydande tilläggen, både semantiska och explicitgörande (se avsnitt 2.6.1), som har uppkommit när de finska originalen har blivit översatta till svenska och diskuterar möjliga orsaker till tilläggen. Som tidigare nämnts har jag dock inte tagit med alla tillägg som jag har uppmärksammat i översättningarna, utan endast de som jag har ansett vara mest betydande. Med andra ord har översättarna gjort mycket mera tillägg under sina översättningsprocesser än bara de som jag här presenterar som exempel i min analysdel. Jag behandlar allt som allt 76 exempel, varav 32 gäller tillägg. Först ger jag 17 exempel på tillägg i *De sju hundbröderna* och därefter 15 exempel på tillägg i *Robin Hood*. Dessa antal innehåller både semantiska och explicitgörande tillägg.

3.1 Tillägg i *De sju hundbröderna*

Bland exemplen på de mest betydande tilläggen i *De sju hundbröderna* som jag analyserar finns sammanlagt nio semantiska och åtta explicitgörande tillägg. Översättaren har till största delen tillagt några ord per exempel men då och då har han även tillagt en sats eller en mening.

3.1.1 Semantiska tillägg

Jag har kategoriserat de nio första exemplen (1–9) som semantiska därför att översättaren har tillagt nya betydelsekomponenter som inte finns med i originalet. Det vill säga att på grund av de här tilläggen har innehållet i sagan förändrats åtminstone litet.

Översättaren har gjort ett rätt långt semantiskt tillägg i början av första stycket av sagan *De sju hundbröderna*, när han först har utelämnat en sats och sedan tillagt en fullständig mening som kan ses i exempel (1).

- (1) [...] aina kolttoiset mielessä vilistämässä omille teilleen. (s.6)

Man visste aldrig vad de kunde hitta på när de var på egen hand, vilket de helst var. (s.6)

Den tillagda meningen har inga motiverade orsaker utom att översättaren möjligen har velat betona att de sju hundbröderna gärna vill vara på egen hand för att kunna hitta på alla slags hyss fast detta inte rakt ut sägs i originalet. Innehållet har förändrats lite men på något sätt finns betydelsen även med i originalet så det semantiska tillägget kunde kategoriseras också som ett explicitgörande, d.v.s. det kan läsas mellan raderna. Innehållet har ändå förlorat något av sin rolighet genom ändringen för jag tycker att satsen som översättaren har utelämnat är roligare än meningen som har ersatt denna sats i originalet. Särskilt de finska orden *kolttoiset* och *vilistämässä* har en viss lustig nyans som orden i översättningen inte har. Översättaren skulle ha kunnat översätta satsen även t.ex. *Med hyss i sina tankar vimlade de alltid runt på sina egna vägar.*

I exempel (2) har översättaren tillagt några ord i början av andra stycket och på det sättet ersatt originalets tvåordiga finska uttryck.

- (2) [...] kuului tuon tuosta äidin huuto (s.6)

Många gånger om dan hörde man hur deras mamma ropade [...] (s.6)

Det finska uttrycket *tuon tuostakin* kan ha flera olika betydelser: det kan betyda att mamman faktiskt ropar på bröderna många gånger om dagen men det kan också betyda att mamman t.ex. ropar på dem många gånger per vecka eller månad. Översättaren har eventuellt velat framhäva att mamman troligen måste ropa på bröderna ofta. Tillägget förändrar inte originalets innehåll mycket men det gör betydelsen i satsen mer definitiv jämfört med betydelsen i originaltextens sats där läsaren själv får avgöra vad *tuon tuostakin* betyder. Översättaren skulle ha kunnat översätta det finska uttrycket t.ex. *allt emellanåt* om han hade velat följa originalets betydelse mera exakt.

I exempel (3) har översättaren tillagt satsen *Efter att ha pratat igenom saken* som består av relativt många ord. Jag anser att översättaren i onödan har tillagt nya ord eftersom man skulle ha kunnat översätta satsen med färre tillagda ord.

- (3) Yhteistuumin päätettiin ruveta korjaamaan vanhaa Jukolaa [...] (s.9)

Efter att ha pratat igenom saken beslöt de enhälligt att reparera **taket** på Jukola. (s.9)

Dessutom har översättaren tillagt ordet *taket* och utelämnat finskans adjektiv *vanha* (gammal) fast originalets uttryck *vanha Jukola* hänvisar till att brödernas avsikt är att reparera hela gården Jukola lite här och där och inte endast taket på Jukola. Det framgår redan tidigare på samma sida att de skulle vilja sätta hela gården Jukola i skick. Så översättarens val av ordet *taket* är lite vilseledande. I originalet framgår det att bröderna i samråd har beslutit att reparera den gamla gården Jukola men översättaren har valt att göra en lite längre version av denna mening genom att översätta att de har pratat igenom saken och enhälligt beslutit att reparera taket. Även i originalet betyder ordet *yhteistuumin* nog att bröderna har pratat om att reparera Jukola och sedan beslutit att göra det. Betydelsen i översättningen har ändå blivit lite annorlunda eftersom originalets uttryck *yhteistuumin päätettiin* också helt enkelt kan betyda att någon av bröderna föreslog reparationen och de andra höll med honom utan att de skulle ha diskuterat ärendet desto mera. Översättaren skulle ha kunnat översätta satsen t.ex. *I samråd beslöt de att reparera den gamla Jukola gården* för att meningen skulle motsvara meningen i originalet

lite mera noggrant och dessutom för att meningen i stora drag skulle vara lika lång som i originalet.

I exempel (4) har översättaren tillagt tre ord som har förändrat innehållet något.

- (4) Juhani noukkasi maasta nyrkinkokoisen kiven ja nakkasi sen vasten ovea. (s.14)

Juhani tog upp en knytnävstor sten från marken och slungade den **med all kraft** i dörren. (s.14)

Jag anser att det här semantiska tillägget är onödigt med anledning av att det inte har någon bra motivering på grund av att Juhani inte nödvändigtvis har slungat stenen med all kraft eftersom det varken framgår på bilderna eller mellan raderna i originalet heller. Tillägget är inte så påfallande men det finns ändå inte någon tydlig orsak till att översättaren har valt att göra detta tillägg. Han skulle ha kunnat översätta meningen utan tillägget, d.v.s. *Juhani tog upp en knytnävstor sten från marken och slungade den i dörren.*

Översättaren har även i följande exempel (5) gjort ett semantiskt tillägg när han har tillagt några ord som skapar ett svenskt talesätt.

- (5) Minä hänet nykistä! (s.17)

Jag ska klappa honom **gul och blå!** (s.17)

Det här tillagda talesättet ger betydelsen lite starkare nyans än i originalet eftersom det beskrivs hur en av bröderna (Eero) skulle bli *gul och blå* som i detta sammanhang väl betyder att han får blåmärken i samband med slagsmålet mellan bröderna. Egentligen finns det ingen bra orsak till tillägget utom att det möjligtvis har varit besvärligt att översätta finskans verb *nykistä* eftersom det inte riktigt är standardfinska. Det betyder att det kan ha varit omöjligt att hitta en lämplig översättningsmotsvarighet till ordet i fråga åtminstone i de vanliga ordböckerna. Därmed har det säkert varit svårt att uppfatta vad Kunnas och ursprungligen Aleksis Kivi har menat med verbet i fråga. Trots tilläg-

get är resultatet ändå rätt bra och uttrycket ger meningen en trevlig rytm när man läser meningen högt.

I följande exempel (6) har översättaren gjort ett semantiskt tillägg med några ord.

- (6) Poika suipisti sukkelaan suunsa ja moiskautti aapiskukkoa nöyrästi.
(s.20)

Pojken trutade med läpparna och kysste lydigt bilden av tuppen **på sista sidan i boken.** (s.20)

Tillägget är onödigt eftersom det inte finns någon klar orsak till att översättaren har valt att göra tillägget *på sista sidan i boken*. Det är inte ens säkert att det vanligtvis finns en bild av en tupp på sista sidan i en abc-bok så detta kan inte heller vara orsaken till tillägget. Så på grund av tillägget förändras innehållet något. Översättaren skulle ha kunnat översätta meningen helt enkelt utan tillägget, m.a.o. *Pojken trutade med läpparna och kysste lydigt* (el. *ödmjukt*) *tuppen*.

Översättaren har tillagt en fullständig mening i exempel (7) som dessutom förlänger texten på sidan med en rad.

- (7) Luontoni iskee vastaan. (s.21)

Det här klarar jag inte av. Det är mot min natur. (s.21)

I detta ställe i boken är det fråga om hundbrödernas ovilja mot skolan när de borde gå hos klockaren som ska lära dem att läsa. Tillägget är onödigt och det är svårt att förstå varför översättaren har valt att tillägga meningen och på det sättet avvika från originalet, speciellt när antalet rader dessutom blir längre än i originalet. Fast Juhani inte gärna vill gå hos klockaren betyder det inte nödvändigtvis att han inte skulle klara av detta. Meningen *Det är mot min natur* skulle som sådan ha räckt som översättningsmotsvarighet fast den inte heller är en ord-för-ord-översättning.

I exempel (8) har översättaren utelämnat ett verb och gjort ett semantiskt tillägg med två egna ord som jag anser vara onödigt och t.o.m. misslyckat.

(8) Tai minä tuona oravana, joka tuolla männyssä virskuttelee [...] (s.21)

Eller jag som ekorren som **hoppar omkring** där i tallen [...] (s.21)

Översättarens val att avvika från originalet genom att tillägga ett par ord som hänvisar till ekorren som skulle hoppa omkring i tallen är malplacerad på grund av att man klart kan se på bilden ovanför texten att ekorren i fråga inte hoppar omkring i tallen utan sitter och äter en kotte i lugn och ro. Originalets verb *virskuttelee* betyder sannolikt att ekorren knaprar på en kotte för den sitter på en trädgren och det faller även ner smulor vilket kan ses på bilden. Det finns inte någon klar orsak till att översättaren har valt att avvika från originalet utom att det kan ha varit svårt att veta vad finskans verb *virskuttelee* betyder eftersom det inte är något allmänt ord. Aleksis Kivi har ursprungligen använt detta verb i sin bok *Seitsemän veljestä* och Kunnas har säkert därför velat bevara samma ord fast det inte hör till standardfinska (Public Copy 2011). Det här främmande verbet har eventuellt lett till att översättaren har valt att ge en allmän betydelse för vad ekorrar vanligen gör, d.v.s. *hoppar omkring* i träd. I alla fall har innehållet förändrats, speciellt det viktiga samspelet mellan texten och bilden har förlorat sin mening. I stället för tillägget skulle översättaren ha kunnat översätta meningen t.ex. *Eller jag som ekorren som sitter och knaprar där i tallen.*

Följande exempel (9) är det sista exemplet på semantiska tillägg i *De sju hundbröderna*. Översättaren har utelämnat ett verb och tillagt ett eget uttryck i stället för det.

(9) Oikein, siellä kohta pyllyilemme! (s.26)

Just precis, där **planterar vi rumporna i jorden!** (s.26)

Översättaren har eventuellt avvikit från originalet med anledning av att det inte heller i detta fall finns någon svensk motsvarighet till finskans verb *pyllyillä* eftersom verbet inte ens är ett riktigt ord i finskan. Med ordet i fråga menas troligen i detta sammanhang att man helt enkelt sitter på marken och Aleksis Kivi har ursprungligen använt detta verb i sin roman (Public Copy 2011). Kunnas har säkerligen velat bevara detta roliga verb eftersom han själv också brukar skapa och använda alla slags lustiga uttryck i stället för helt vanliga och allmänna uttryck. Det tillagda svenska uttrycket *planterar vi*

rumporna i jorden är inte heller vanligt i svenskan men översättaren har lyckats att göra meningen rätt humoristisk fast han har varit tvungen att avvika något från originalets innehåll. Tillägget skulle kunna kategoriseras även som explicitgörande tillägg eftersom det inte förändrar innehållet i sagan nämnvärt.

Alla de här ovannämnda nio exemplen (1–9) är semantiska därför att de i varierande grad har orsakat förändringar i innehållet jämfört med originalet. Jag anser att översättaren av *De sju hundbröderna* i nästan alla fall skulle ha kunnat översätta även mera exakt i stället för hans beslut att göra semantiska tillägg. Detta betyder att tilläggen till största delen är onödiga och saknar tillräckligt bra motiveringar.

3.1.2 Explicitgörande tillägg

Det förekommer även ganska många explicitgörande tillägg i översättningen av *De sju hundbröderna*. De åtta följande exemplen (10–17) är explicitgörande eftersom det har tillagts nya betydelsekomponenter som klargör sådana detaljer och aspekter som i originalet endast finns med implicit. Det betyder att man även i originalet kan tolka och få kännedom om alla information i dessa explicitgörande tillägg genom att läsa mellan raderna eller titta noggrant på bilderna. Via de här exemplen på explicitgörande tillägg framgår det att bilderna faktiskt spelar en viktig och betydelsefull roll i Kunnas böcker. Man får veta många detaljer genom att bara granska de utförligt illustrerade bilderna.

I exempel (10) är det alltså fråga om ett explicitgörande tillägg utan en klar orsak.

(10) [...] talvet uunin päällä laiskotellen. (s.8)

[...] om vintrarna **låg de och** latade sig uppe på den **stora** spisen **i stugan**. (s.8)

Jag anser att översättaren i onödan har tillagt många ord. För det första är det nästan självklart att om hundbröderna litar sig på spisen så ligger de säkerligen där och inte t.ex. står. För det andra måste spisen i fråga naturligtvis vara stor för att hundbröderna ska ha rum att ligga på den. För det tredje är det onödigt att nämna att spisen finns i stu-

gan för var annanstans skulle den ligga än i deras bondgård. Tilläggen finns dock med även i originalet mellan raderna och därför har innehållet inte förändrats märkbart.

Meningen skulle dock ha fungerat bra som sådan utan de tillagda orden.

Även i exempel (11) har översättaren gjort ett explicitgörande tillägg. Han har först utelämnat och sedan tillagt endast ett ord som trots detta på något sätt finns med även i originalet även om det är endast mellan raderna.

(11) [...] katto kultainen päämme päällä, kunhan vähän sitä korjaamme. (s.9)

[...] ett **vattentätt** tak över huvudet, om vi bara lappar det lite. (s.9)

I stället för *kultainen* står det *vattentätt* i översättningen som har en helt annan betydelse än ordet i originalet. Finskans *kultainen* skulle kunna översättas t.ex. *guld värd*. Det kan ändå ses på bilderna att Jukolas tak t.o.m. rämnar och är i ett dåligt skick så även Kunnas har säkerligen också menat att bröderna vill att taket skulle vara vattentätt eftersom det vanligen är en huvuduppgift hos taket. Så innehållet i satsen har inte förändrats trots tillägget men det har dock på något sätt förlorat sin beskrivande betydelse på grund av utelämnningen eftersom det finska ordet *kultainen* framhäver hur viktigt det här taket är för bröderna, medan *vattentätt* är ett mera neutralt ord. Översättaren har eventuellt velat betona att taket borde vara vattentätt fast det är ganska självklart. Även barn förstår troligen att man inte vill att det droppar från taket.

I följande exempel (12) har översättaren igen gjort ett explicitgörande tillägg med en sats som framgår mellan raderna även i originalet.

(12) Nyt on oivallinen hetki, kun olemme puhtaat ja parhaimpiimme pukeutuneet (s.12)

Det passar bra att göra det nu, när vi är rentvättade och har det bästa kläderna på. (s.12)

I detta ställe i boken ska hundbröderna gå och träffa granngårdens Venla och fria till henne. Originalets uttryck *oivallinen hetki* betyder ju att det nu är ett ypperligt tillfälle

att göra det men översättaren har valt att förklara detta med andra ord. Detsamma skulle också ha framgått om man hade översatt t.ex. *nu är det ett ypperligt tillfälle* som mera exakt skulle motsvara satsen i originalet. Det finns ingen klar orsak till varför översättaren har valt att avvika från originalet. Detta explicitgörande tillägg har dock inte förändrat originalets innehåll eftersom betydelsen egentligen är densamma både i originalet och i översättningen trots ändringen.

I exempel (13) har översättaren utelämnat en del av en mening och sedan gjort ett tillägg som jag anser vara explicitgörande. Tillägget har inte förändrat innehållet fast översättaren har kommit på ett eget uttryck.

- (13) Ja tietysti toukolalaiset ryhtyivät tälläkin kertaa ilvehtimään veljeksille.
(s.18)

Naturligtvis hade Toukolapojkarna också nu **någon försmädlighet i bakfickan.** (s.18)

Det har tillagts ett uttryck vars innehåll inte finns i originalet i den själva texten. Översättningens uttryck *någon försmädlighet i bakfickan* skiljer sig nog från originalets verb *ilvehtiä* (gyckla) men jag tycker att översättaren ändå har gjort en godtagbar förändring eftersom uttrycket är rätt humoristiskt och barn oftast tycker om sådant. Så tillägget har inte i och för sig förändrat innehållet eftersom det slutligen betyder detsamma som originalets verb *ilvehtiä* fast översättaren har ersatt det med ett helt annat uttryck. Tillägget är ändå inte nödvändigt eftersom man skulle ha kunnat översätta meningen t.ex. *Naturligtvis började Toukolapojkarna igen raljera över bröderna*, om man hade velat följa originalet mera exakt.

I exempel (14) har översättaren återgett meningen i originalet med ett annat uttryck men grundmeningen är ändå densamma också i hans version, vilket gör att tillägget som han har gjort är explicitgörande.

- (14) Tehdään lukkarille kiusaa. (s.26)

Låt oss ge klockaren en läxa! (s.26)

Översättaren har först utelämnat originalets mening *Tehdään lukkarille kiusaa* och sedan tillagt den svenska meningen *Låt oss ge klockaren en läxa*. Jag tycker att översättarens avgörande är helt acceptabelt eftersom uttrycket som han har använt i grunden betyder detsamma som det ursprungliga uttrycket i originalet. Översättaren har möjligen gjort tillägget med anledning av att det passar bra i sin kontext och man brukar använda detta uttryck ganska ofta i motsvarande situationer.

Översättaren har också i exempel (15) gjort ett tillägg som kan kategoriseras som explicitgörande på grund av att samma betydelse ganska klart framgår i originalet också, även om det inte har uttryckts klart i ord.

(15) Kuulkaa, mitä ennustan teille! (s.28)

Hör på nu, när jag spår **framtiden** åt er [...] (s.28)

Översättaren har förmodligen tillagt ordet *framtiden* för att klargöra att man uttryckligen spår framtiden och inte något annat och så tycker han kanske att det känns naturligare att ha detta ordpar (att spå framtid) tillsammans. Det faktum att man spår framtiden finns ändå med även i originalet för man kan ju läsa mellan raderna att det just är framtiden som ska spås. Man skulle sannolikt förstå meningen i fråga utan tillägget också men vanligtvis brukar man använda något objekt med verbet *spå* i svenskan och på grund av detta är tillägget inte överraskande.

I exempel (16) har översättaren tillagt ett ord och en förled.

(16) Nyt oli veljesten vuoro saada selkäsauna. (s.29)

Nu var det **Jukolabrödernas** tur att få på **pälsen**. (s.29)

För det första har han tillagt förleden *Jukola* framför ordet *brödernas* när det i originalet står endast *veljesten* utan någon förled alls. Tillägget är explicitgörande eftersom det framgår även i originalet via kontexten att det just är Jukolabröderna som får på pälsen och inte Toukolapojkarna som är en annan pojkgrupp i detta ställe i boken. Trots detta har översättaren kanske velat göra tillägget för att vara säker på att läsaren vet att det är

Jukolabröderna och inte Toukolapojkarna som är i underläge i detta fall. För det andra har översättaren utelämnat finskans ord *selkäsauna* och tillagt ordet *pälsen* i stället för det. Detta tillägg förändrar inte heller innehållet och jag tycker att det är ett lyckat val på grund av att bröderna faktiskt är hundar som förstås har pälsar så tillägget har gjort meningen mera beskrivande och ”hundaktigare” och det är säkert anledningen till tillägget. Å andra sidan skulle översättaren ha kunnat använda även ordet *risbastu* som översättningsmotsvarighet till *selkäsauna* eftersom båda orden innehåller efterleden *bastu* (*sauna*) och på grund av detta är de nästan exakta översättningsmotsvarigheter med varandra.

Exempel (17) är det sista exemplet på explicitgörande tillägg. Översättaren har tillagt en egen mening i stället för meningen i originalet men innehållet har ändå inte förändrats.

(17) Muuten nahkamme palaa karrelle. (s.31)

Vi blir halstrade som strömmingar. (s.31)

Han har utelämnat den finska meningen helt och hållet och tillagt uttrycket *Vi blir halstrade som strömmingar*. När allt kommer omkring är betydelsen dock densamma och meningen i översättningen är t.o.m. lite roligare enligt min åsikt. Översättarens uppgift är förstås inte att förändra eller försöka förbättra originalet så han skulle ha kunnat översätta även t.ex. *Våra pälsar blir brända* för att översättningen skulle ha motsvarat originalet åtminstone lite mera exakt. Jag kommer inte på någon annan klar motivering till tillägget utom dess rolighet jämfört med meningen i originalet. Å andra sidan kan det ha varit svårt att veta vad ordet *karrelle* (*karsi = sot*) betyder och vad dess grundform är och med anledning av detta har översättaren bestämt sig för att använda ett annat uttryck som passar till kontexten.

Som det har framkommit i min analys har dessa åtta explicitgörande tillägg som kan ses i exemplen (10–17) inte förändrat innehållet utan ibland har de specificerat innehållet och ibland har översättaren bara bestämt sig att uttrycka innehållet i sagan lite annorlunda jämfört med Kunnas. I varje fall skulle det ha varit möjligt att översätta även exaktare, men som sagt är det bästa alternativet inte alltid att översätta precis så som det

står i originalet. De analyserade explicitgörande tilläggen är oftast helt acceptabla enligt min åsikt.

3.2 Tillägg i *Robin Hood*

Bland de exempel på tillägg i översättningen av *Robin Hood*, vilka jag har ansett som mest betydande och på grund av detta tagit med i min analys, finns sammanlagt sex semantiska och nio explicitgörande tillägg. Översättaren har mestadels tillagt endast några ord per exempel men ibland har hon bestämt sig för att tillägga en sats eller en mening. Genom de valda exemplen kan man märka att det nästan är ofrånkomligt att göra åtminstone några tillägg beroende på den bakomliggande orsaken.

3.2.1 Semantiska tillägg

Jag lyfter fram sex exempel (ex. 18–23) på tillägg vilka jag anser vara semantiska i översättningen av *Robin Hood*. Jag har kategoriserat exemplen som semantiska därför att de betydelsekomponenter som översättaren har tillagt på något sätt har förändrat innehållet i sagan jämfört med originalet. Med andra ord finns de tillagda orden eller satserna inte med i originalet utan översättaren har av någon anledning bestämt sig för att tillägga nya betydelsekomponenter under översättningsprocessen.

I exempel (18) har översättaren gjort ett semantiskt tillägg med några egna ord.

(18) Vielä minä sinut nappaan! (s.7)

Jag ska nog fånga dig **en vacker dag!** (s.7)

Översättaren har tillagt uttrycket *en vacker dag* som inte på något sätt finns med i originalet. Meningens betydelse i översättningen har förändrats lite jämfört med meningen i originalet men tillägget är ändå inte så betydelsebärande. Översättaren har eventuellt tillagt uttrycket på grund av att man ibland brukar, både i finskan och i svenskan (jfr. jonain kauniina päivänä ~ en vacker dag), säga så om man verkligen väntar att någon

dag ska randas för att få någonting som man redan länge har velat nå, i detta fall att man skulle fånga Robin Hood. Dessutom har hon kunnat vela tillägga orden för rytmens skull – på något sätt passar uttrycket i slutet av meningen, speciellt när man uttalar den högt. Fast innehållet inte har förändrats mycket har översättaren dock gjort tillägget på bekostnad av originalet och tillägget har slutligen ingen tillräcklig motivering. Tillägget är onödigt eftersom den svenska meningen skulle vara förståelig utan detta tillägg också. Översättaren skulle ha kunnat översätta meningen t.ex. *Jag ska fånga dig ännu* och den skulle ha motsvarat originalet mera exakt.

I exempel (19) har översättaren tillagt en fullständig mening som inte finns med i originalet.

(19) Pian sillalla alkoi armoton sauvaleikki. (s.12)

Så började en segdragen kamp på den smala spången. **Slagen ekade i skogen.** (s.12)

Jag anser att tillägget inte kan motiveras så med anledning av detta är det onödigt. På bilden bredvid texten kan man se hur Robin Hood och en främling kämpar mot varandra och hur de viftar med sina stavar. Tillägget förändrar innehållet i viss mån men å andra sidan kan man nog föreställa sig hur deras slag skulle kunna eka när de träffar varandras stavar, så på grund av detta skulle det här tillägget kunna kategoriseras även som explicitgörande tillägg.

Översättaren har också i följande exempel (20) gjort ett semantiskt tillägg när hon igen har tillagt en fullständig mening.

(20) Robinista ei ole kuulunut mitään moneen päivään, Marion ihmetteli. (s.19)

Jag har inte hört något från Robin på länge, tänkte Marion. **Undrar var han håller hus?** (s.19)

I originalet berättas det att Marion inte har hört av Robin Hood på sistone men det betyder inte nödvändigtvis att hon inte skulle veta var han är så som tillägget i översättning-

en *Undrar var han håller hus?* antyder. Det är sant att Marion inte exakt vet var Robin Hood är eftersom han kan vara nästan var som helst i skogen eller i sitt läger men i översättningen har detta betonats starkare genom tillägget. Jag anser tillägget vara onödigt eftersom det inte har någon given orsak då texten skulle fungera utan tillägget också. Om översättaren redan i föregående mening hade följt originalet noggrannare, d.v.s. genom att översätta t.ex. *undrade Marion* i stället för *tänkte Marion* och *på flera dagar* i stället för *på länge*, skulle översättningen motsvara originalet ännu mera exakt. Även antalet rader i stycket har ökat med en rad som gör tillägget ännu mera betydande.

I exempel (21) är det fråga om ett semantiskt tillägg med några egna ord.

(21) Vaan mummopa alkoi haastaa riitaa ja vaatia hovipojan rahapussia. (s.20)

Till Marions stora förvåning började gumman bråka och krävde att få hennes penningbörs. (s.20)

Här är det fråga om ett ställe i sagan där Marion har klätt ut sig till hovman för att hon tryggt ska kunna gå till skogen och möta Robin Hood, medan Robin Hood samtidigt har klätt ut sig till gumma. Med anledning av detta känner de inte igen varandra och börjar därför bråka. Satsen i originalet, *Vaan mummopa alkoi haastaa riitaa*, och stället i sagan i sin helhet framför också en viss förundran men satsen är egentligen bara ett konstaterande medan satsen i översättningen, *Till Marions stora förvåning*, hänvisar till överraskning, speciellt när även adjektivet *stor* har tillagts. Betydelsen har blivit lite annorlunda på grund av tillägget. Översättaren har kanske velat göra tillägget för att betona att det inte är vanligt att gummor plötsligt börjar ställa till gräl utan orsak. Översättaren skulle ändå ha kunnat översätta meningen t.ex. *Men gumman började ställa till gräl och kräva hovmannens penningbörs* och på så sätt få en mera exakt motsvarighet.

I exempel (22) har översättaren först utelämnat och sedan tillagt nya semantiska betydelsekomponenter.

(22) Mummohan siinä jäi toiseksi. (s.20)

Den gamla gumman **gav sig**. (s.20)

Tillägget *gav sig* är semantiskt med anledning av att det har förändrat meningens betydelse. I originalet står det att gumman kom på andra plats, som betyder att hon förlorade kampen, medan i översättningen har meningen fått en ny betydelse genom ett annat verb, d.v.s. *gav sig*. *Att ge sig* betyder oftast att man frivilligt ger upp och tar emot förlusten medan om man *kommer på andra plats* vanligen betyder att man förlorar och inte kan vinna kampen fast man skulle vilja det hur mycket som helst. Dessutom kan man se på bilden på samma sida hur den utklädda Marion sitter på Robin Hoods rygg och att han har det besvärligt där under och inte blir fri fast han skulle vilja. Detta antyder att han har förlorat kampen – inte gett sig. Så detta tillägg har förändrat händelseförloppet i sagan och på det viset även innehållet. Översättaren har eventuellt varit slarvig och inte ens tänkt så mycket på vilket verb som skulle vara en bra översättningsmotsvarighet. I svenskan brukar man ändå inte använda uttrycket *att komma på andra plats* i motsvarande situation så det är förståeligt att översättaren inte har översatt helt exakt. Översättaren skulle dock ha kunnat översätta meningen t.ex. *Den gamla gumman måste ge sig*. Verbet *måste* hänvisar till att gumman inte gav sig frivilligt utan är tvungen att göra det till sist och på det sättet skulle översättningen motsvara originalet lite mera exakt.

Exempel (23) handlar också om ett semantiskt tillägg.

(23) Heittäkää hänet tyrmään, sheriffi määräsi. (s.34)

Kasta honom i fängelsets **djupaste håla**, befallde sheriffen. (s.34)

Översättaren har tillagt två egna ord som förändrar sagans innehåll. Tillägget består av ett adjektiv och ett substantiv. Fast tillägget har gjorts på bekostnad av originalet anser jag det vara ganska lyckat. I viss bemärkelse gör det tillagda ordparet *djupaste håla* sheriffens replik ännu kraftfullare och meningen har blivit mera beskrivande. Detta är positivt i den här kontexten eftersom sheriffen ser verkligt arg ut på bilden ovanför texten, så texten och bilden stöder varandra väl i översättningen. Men trots detta är faktum det att översättarens uppgift inte är att förändra och försöka förbättra originalet utan översätta så exakt som möjligt. Så på basis av detta är tillägget i alla fall onödigt och det har inga bra motiveringar. Exempelvis meningen *Kasta honom i fängelset, befallde sheriffen* skulle ha varit en mera exakt översättningsmotsvarighet.

Som det framgår i de valda sex exemplen (18–23) har även översättaren av *Robin Hood* gjort några semantiska tillägg. De har förändrat innehållet och det skulle ha varit möjligt att översätta även mera exakt, d.v.s. utan semantiska tillägg. Tilläggen är omotiverade och därför är det svårt att inse varför översättaren har bestämt sig för att göra dessa tillägg.

3.2.2 Explicitgörande tillägg

Översättaren av *Robin Hood* har gjort nio explicitgörande tillägg. De nio följande exemplen (24–32) på tillägg är explicitgörande eftersom översättaren har tillagt betydelsekomponenter som klargör sådana detaljer och aspekter som i originalsagan enbart finns med implicit. Man kan även i originalet tolka och få samma information genom att läsa mellan raderna eller titta noggrant på bilderna. Så igen får man notera att bilderna verkligen spelar en stor och betydelsefull roll i också denna bok av Kunnas.

I det första exemplet (24) på explicitgörande tillägg i översättningen av *Robin Hood* har översättaren tillagt ett par ord som i originalet finns med endast på bilden.

(24) Pian sillalla alkoi armoton sauvaleikki. (s.12)

Så började en segdragen kamp **på den smala spången.** (s.12)

Översättaren har ersatt det finska ordet *sillalla* med *spång* och tillagt också ett adjektiv *smala* så att de bildar uttrycket *på den smala spången*. Tilläggen finns nog med även i originalet på bilden eftersom man kan se att Robin Hood och en främling verkligen kämpar på en spång som är riktig smal. Jag tycker att översättarens ordval vad gäller *spång* är t.o.m. lite mera beskrivande än finskans ord *silta* eftersom den här ”bron” inte alls ser ut som en bro utan precis som en spång. Och sådana finns ju ofta i skogen. En orsak till tillägget kan vara just det här faktumet. Adjektivet *smal* som hon har tillagt är ändå onödigt därför att man kan se den här detaljen även när man granskar bilden bredvid meningen.

Översättaren har vidare gjort ett explicitgörande tillägg med flera ord som kan ses i exempel (25).

- (25) Sinähän olet Robin Hood! sheriffi parkui. Vaan ei auttanut, hänen oli luovuttava kiltisti rahapussistaan. (s.18)

Du är ju Robin Hood! tjöt sheriffen. Men det hjälpte inte **alls att han tjöt**. Han blev tvungen att lämna ifrån sig sin penningbörs **i alla fall**. (s.18)

Vad gäller den andra meningen i exempel (25) har översättaren för det första tillagt ordet *alls* som gör negationen *inte* i översättningen ännu mer kraftig jämfört med originalets negation *ei*. För det andra har översättaren tillagt satsen *att han tjöt* i samma mening som inte finns med i texten i originalet. Ytterligare har översättaren tillagt uttrycket *i alla fall* i slutet av tredje meningen. Tilläggen är explicitgörande eftersom de inte ändå förändrar innehållet i sagan utan t.ex. den tillagda satsen *att han tjöt* finns med även i originalet fast inte klart i ord. Satsen i originalet, *Vaan ei auttanut [...]* syftar på den föregående meningen [...] *sheriffi parkui* så man vet nog att det att sheriffen tjöt inte hjälpte. De är onödiga tillägg eftersom de ökar ordantalet i stycket i fråga och det finns inte någon tydlig orsak till tilläggen. Översättaren skulle ha kunnat göra såsom i originalet och förena de två sista meningarna och översätta t.ex. *Men det hjälpte inte, han blev tvungen att lämna ifrån sig sin penningbörs*.

I exempel (26) har översättaren igen gjort ett explicitgörande tillägg.

- (26) Metsässä Marionia vastaan tallusteli vanha mummo. (s.20)

I skogen mötte Marion en gammal gumma **som bär på en äggkorg**. (s.20)

Översättaren har valt att uttrycka klart i ord en detalj som i originalet finns med endast på bilden. Tillägget har inte förändrat innehållet just på grund av att den som läser originalet märker samma detalj genom att titta på bilden bredvid meningen i fråga. Av samma anledning är tillägget onödigt. På bilden finns det verkligen en gumma som bär på en äggkorg men översättaren har möjligtvis velat skapa en lite längre mening med

hjälp av tillägget och eventuellt tyckt att meningen på det sättet blir smidigare. Jag kommer inte på någon annan vettig orsak till att man borde hänvisa eller betona det att gumman bär på en äggkorg eftersom den inte är någon viktig detalj med tanke på innehållet i sagan.

Översättaren har gjort ett explicitgörande tillägg också i exempel (27) där hon har tillagt ett par ord som inte finns med i texten i originalet.

(27) Iloiset veikot kiiruhtivat auttamaan. (s.21)

De fredlösa skyndade sig i väg för att hjälpa **Robin ur knipan**. (s.21)

Här är det fortfarande fråga om det ställe i sagan där Marion har klätt ut sig till hovman och Robin inte känner igen henne och tvärtom. Detta resulterar i en kamp. Tilläggen är explicitgörande på grund av att trots tilläggen har innehållet inte förändrats. När man läser originalet får man även då veta mellan raderna att Robin Hoods kumpaner hjälper just Robin och inte någon annan. Dessutom vet också läsaren av originalet att Robin är i knipa och därför behöver lite hjälp. Översättaren har sannolikt tillagt namnet *Robin* eftersom man i svenskan brukar använda något objekt med verbet *hjälpa* (att hjälpa ngn) fast man inte nödvändigtvis behöver använda ett objekt med finskans verb *auttaa*. Tillägget *ur knipa* är dock onödigt eftersom t.ex. meningen *De fredlösa skyndade sig i väg för att hjälpa Robin* skulle ha räckt för att översättningen skulle ha varit flytande och dessutom mera exakt. Översättaren har kanske velat betona med tillägget *ur knipan* att Robin har det lite besvärligt eftersom han har förlorat kampen.

I följande exempel (28) har översättaren tillagt en sats som är explicitgörande.

(28) Kerran ryysyläisen nuoli kopsahti sheriffin mehupikariin. (s.24)

En gång träffade trashankens pil sheriffens saftbägare, **just när han skulle ta sig en klunk**. (s.24)

Översättaren har med klara ord uttryckt sådant som finns även med i originalet men endast på bilden bredvid texten. På bilden i fråga kan man klart se hur pilen träffar she-

riffens saftbägare och det leder till att saften träffar honom rakt i ansiktet eftersom han just ska ta sig en klunk. Tillägget har inte förändrat innehållet men det är ändå onödigt på grund av att man kan notera samma händelse genom att noggrant titta på bilden. Jag tycker att det t.o.m. skulle vara roligare ur barnens synvinkel om de själva fick uppmärksamma detta lustiga händelseförlopp som syns på bilden. Översättaren har eventuellt velat göra tillägget för att vara säker på att alla ska fatta vad som kommer att hända när pilen träffar sheriffens saftbägare.

I exempel (29) har översättaren inte tillagt mycket men det är desto lättare att märka när man jämför originalet och översättningen.

(29) [...] kelpo munkki nimeltään veli Tuck. (s.29)

[...] en **rund** och god munk som hette Broder Tuck. (s.29)

Översättaren har här tillagt adjektivet *rund*. Tillägget är explicitgörande eftersom det samma fysiska draget hos munken också kan ses på bilden. Det finns en bild bredvid meningen i fråga där man klart kan se att munken faktiskt är lite rund. Jag anser tillägget vara onödigt utan bra motiveringar därför att det inte är väsentligt att nämna att munken är rund. Bilderna spelar en stor roll i sagan och med anledning av det skulle det vara mera meningsfullt om barn själva fick märka sådana här detaljer utan att det står i själva texten. Jag undrar varför översättaren har valt att göra tillägget – som om det skulle vara viktigt att barn fäster avseende vid kroppslig rundhet hos munken. Å andra sidan skulle ordparet *en god munk* inte passa så bra ensamt i meningen eftersom det på något sätt skulle låta lite kantigt. Översättaren skulle dock ha kunnat använda exempelvis orden *duglig* eller *duktig* i stället för adjektivet *god*. Dessa adjektiv skulle passa bra i kontexten och då skulle man inte ha behövt tillägga någonting.

Följande två exempel (30, 31) handlar också om explicitgörande tillägg.

(30) Nyt on taas sinun vuorosi, Robin sanoi rannalla [...] (s.30)

Nu är det din tur igen, sa Robin **när de kom fram till** stranden. (s.30)

(31) Robin Hood ei pitkään viihtynyt hienossa linnassaan. (s.47)

Robin Hood trivdes inte länge **med att bo kvar** i sitt fina slott. (s.47)

Översättaren har i båda fallen tillagt sådant som framgår även i originalet när man läser texten och tittar på bilderna, vilket gör att tilläggen är explicitgörande. I exempel (30) har översättaren i onödan tillagt flera ord när hon skulle ha kunnat uttrycka detsamma utan att tillägga någonting. Hon skulle ha kunnat översätta originalets finska ord *ran-nalla* genom att skriva *på stranden* som skulle ha motsvarat ordet i originalet. Också i exempel (31) har översättaren tillagt flera egna ord helt i onödan eftersom man lätt kan förstå meningen utan tillägget också. En sida tidigare i sagan berättas det att Kung Richard gav tillbaka slottet Locksley till Robin Hood, varigenom läsaren nog vet att Robin verkligen bodde där en tid. På grund av detta skulle översättaren inte ha behövt göra tillägget *med att bo kvar* utan *Robin trivdes inte länge i sitt fina slott* skulle ha räckt. Dessutom skulle det ha varit en fullständig översättningsmotsvarighet till meningen i originalet.

Följande exempel är det sista exemplet på explicitgörande tillägg i översättningen av *Robin Hood*.

(32) Miekat kalahtelivat, kun Robinin miehet **antoivat** sheriffin sotilaille **kyytiä**. (s.36)

Svärden klingade när Robins män **lät** sheriffens soldater **smaka på stålet**. (s.36)

Översättaren har utelämnat det finska uttrycket *antoivat kyytiä* och tillagt det svenska uttrycket *smaka på stålet* i stället för det. Innehållet har inte egentligen förändrats eftersom det tillagda uttrycket i grund och botten har samma betydelse, d.v.s. de båda uttrycker bildligt hur Robins män vinner över sheriffens soldater i kampen mot varandra. Jag tycker att översättarens val av uttrycket är lyckat på grund av att Robins män har svärd som naturligtvis är gjorda av stål så uttrycket *smaka på stålet* beskriver händelsen bra. Jag anser tillägget vara explicitgörande på grund av att innehållet inte har förändrats

utan den tillagda informationen finns också i originalet även om översättaren har bestämt sig för att använda ett helt annat uttryck.

Det känns som om översättaren har haft ett visst behov av att förtydliga texten med hjälp av de explicitgörande tilläggen som jag har lyft fram i detta avsnitt, i exemplen 24–32. Det har dock varit onödigt att göra de här tilläggen eftersom läsaren av översättningen säkert skulle förstå allt utan tilläggen också eller om översättaren hade översatt mera exakt. Ibland skulle översättaren ha kunnat ge flera möjligheter för barn att upptäcka några detaljer endast mellan raderna eller genom att nagelfara bokens bilder eftersom detta just oftast är den stora glädjen när man läser en bildbok som är avsedd för barn.

Ytterligare har översättaren av *Robin Hood* sammanlagt tillagt relativt mycket adverbial och andra enskilda ord som inte finns med i originalet. Emellanåt skulle de här tillagda orden kunna kategoriseras som semantiska och emellanåt som explicitgörande tillägg. På något sätt känns det som om översättaren även i dessa fall har haft ett behov av att effektivisera de satser och meningar som hon har översatt. Intrycket är att hon har gjort dessa tillägg eftersom hon tror att man inte annars skulle få en rätt bild av vad som händer i sagan. De här tilläggen är delvis helt onödiga men delvis tillför de nyanser i sagans händelseförlopp. Sådana här småord som översättaren har valt att tillägga är t.ex. *just, verkligen, egentligen, också, dessutom, ändå, förstås, hit, gärna, aldrig, redan, alltid*. De här tilläggen har jag ändå inte tagit med i min analys eftersom det är både svårt att analysera varför översättaren faktiskt har tillagt dem och de är inte så betydande vad gäller sagans innehåll. Jag tror dock att en orsak till tilläggen även kan vara en ren vana: vissa människor kan favorisera exempelvis just adverbial eftersom de är ett bra effektmedel om man vill betona någon förevarande händelse eller replik. Dessutom antar jag att några skrivare eller översättare tillägger adverbial nästan av misstag därför att de är så vana vid att använda dem frekvent. Härutöver kan jag konstatera att den här typen av tillägg onödigt ökar ordantalet jämfört med originalet och kan också på grund av detta ifrågasättas vid översättning.

3.3 Analysen av tillägg i sammandrag

Som det framgår genom de analyserade exemplen har både Lars Huldén, översättaren av *De sju hundbröderna*, samt Janina Orlov, översättaren av *Robin Hood*, gjort relativt många tillägg. De har gjort såväl semantiska som explicitgörande tillägg (se avsnitt 2.6.1) och korta och långa, d.v.s. tillägg med ett eller några ord och tillägg som består av en sats eller en mening. Med hjälp av exemplen på tillägg kan man notera att det nästan är oundvikligt att göra åtminstone något slags tillägg. Man kan se att ibland är orsakerna till tilläggen bra och ibland lite tvivelaktiga. Enligt min kvalitativa och kvantitativa analys av materialet finns det inte en stor skillnad mellan de två olika översättarna av Kunnas sagor vad gäller betydande tillägg i dessa översättningar. Detta illustreras i tabell 2.

Tabell 2. Tillägg i undersökningsmaterialet

	Antal till- lägg	Semantiska tillägg	Explicitgörande tillägg
<i>De sju hundbröderna</i>	17	9	8
<i>Robin Hood</i>	15	6	9
Skillnad i antal tillägg	2	3	1

Huldén har gjort sammanlagt 17 betydande tillägg: nio semantiska (ex. 1–9) och åtta explicitgörande (ex. 10–17) tillägg. Orlov har för sin del gjort sammanlagt 15 betydande tillägg: sex semantiska (ex. 18–23) och nio explicitgörande (ex. 24–32). Med andra ord har Huldén gjort tre semantiska tillägg mera än Orlov och Orlov har gjort ett explicitgörande tillägg mera än Huldén. Skillnaderna är inte stora. På grund av detta kan konstateras att det är allmänt att man gör tillägg vid översättning. Jag tycker ändå att man borde undvika att göra semantiska tillägg eftersom de förändrar originalets betydelse och innehåll. Därmed är det ju ganska överraskande att översättarna överhuvudtaget har gjort så pass många semantiska tillägg. Tilläggen som jag har presenterat är inte allvarliga med tanke på sagornas innehåll i sina helheter. Med detta menar jag att både sagan *De sju hundbröderna* och *Robin Hood* fortfarande är samma sagor trots de för-

ändringar som har gjorts under översättningsprocesserna. Man skulle ändå kunna uppskatta originalverken mera om inga semantiska tillägg gjordes.

Vad angår tilläggens längd så har översättarna varit rätt lika jämfört med varandra. Detta kan ses i tabell 3.

Tabell 3. Längden på tilläggen i materialet

	Ett el. flera ord	Satser	Meningar
<i>De sju hundbröderna</i>	11	3	3
<i>Robin Hood</i>	10	3	2
Skillnad	1	0	1

Tabell 3 visar att båda översättarna till största delen har gjort tillägg som består av ett eller flera ord. Det att översättarna oftare har tillagt mera ord än satser och meningar är positivt eftersom man kan anta att ju längre tilläggen är, desto mera förändrar de innehållet. Vad beträffar satser så har båda gjort tre tillägg som är satser. Dessutom har Huldén tillagt tre och Orlov två meningar, d.v.s. Huldén har tillagt en mening mera än Orlov. Huldén har ju gjort sammanlagt två tillägg mera (se tabell 2) så skillnaderna kan åtminstone delvis förklaras på basis av detta.

4 ANALYS AV UTELÄMNINGAR

Båda översättarna har även gjort utelämningar i sina översättningar. I detta kapitel analyserar jag de mest betydande av dem, såväl semantiska som implicitgörande (se avsnitt 2.6.2). Jag behandlar inte alla utelämningar som översättarna har gjort, utan endast de som på något sätt har förändrat sagornas innehåll jämfört med originalsagorna samt å andra sidan sådana som trots förändringar ändå finns med i översättningen, antingen mellan raderna eller på bilderna. Av 76 exempel gäller sammanlagt 18 exempel utelämningar. Först ger jag 13 exempel på utelämningar i *De sju hundbröderna* och sedan 5 exempel på utelämningar i *Robin Hood*. Dessa antal innehåller såväl semantiska som implicitgörande utelämningar.

4.1 Utelämningar i *De sju hundbröderna*

Bland de exempel på de mest betydande utelämningarna i *De sju hundbröderna* som jag har analyserat finns sammanlagt sju semantiska och sex implicitgörande utelämningar (ex. 33–45). Översättaren har för det mesta utelämnat endast ett eller flera ord ord per exempel men ibland har han utelämnat en sats och t.o.m. en fullständig mening.

4.1.1 Semantiska utelämningar

Följande exempel (33–39) handlar om semantiska utelämningar och de förändrar alla innehållet på ett eller annat sätt eftersom det har utelämnats betydelsekomponenter som är viktiga och väsentliga delar av innehållet i sagan. I det första exemplet (33) på semantiska utelämningar i *De sju hundbröderna* är det fråga om en utelämning där översättaren har ersatt ett par ord med andra som förändrar innehållet i originalet åtminstone en aning.

- (33) Veljesten isästä ei ollut apua **kurinpidossa** eikä **talonhoidossakaan** [...] (s.6)

Pappan hade hon inte stor hjälp av, varken med **pojkar** eller **gården** [...] (s.6)

Översättaren har bytt ut de finska orden *kurinpidossa* och *talonhoidossakaan* mot de svenska orden *pojkar* och *gården*. Jag tycker att de finska orden är mycket mera beskrivande än de ord som översättaren har valt att använda. Med anledning av att översättaren har bestämt att utelämna de finska orden utan att översätta dem exakt vet läsaren inte att hundbrödernas mamma skulle behöva mera hjälp uttryckligen med disciplinen och inte t.ex. med att laga mat åt pojkar. Inte heller det svenska ordet *gården* berättar så mycket som det finska ordet *talonhoidossakaan*. Det är dock ganska lätt att inse att det betyder just allmänt underhåll av gården för vad annat skulle det kunna betyda? På grund av detta skulle det senare ordet kunna kategoriseras även som en implicitgörande utelämning. Jag tror att översättaren har utelämnat orden i fråga nästan i förbifarten – det kan vara att han inte bara har tänkt tillräckligt mycket på dessa ord när han har valt att använda dem. Översättaren skulle ha kunnat använda t.ex. ordet *disciplin* i det första och uttrycket *underhåll av gården* i det senare stället i meningen.

I följande exempel (34) har översättaren valt att utelämna ett ord som jag anser vara ganska betydande. Utelämningen är semantisk eftersom den har förändrat innehållet.

(34) [...] näkönsä menettänyt vanha merimies, poikien **oiva** eno. (s.6)

[...] pojkarernas morbror, som hade varit sjöman men förlorat synen. (s.6)

Översättaren har utelämnat ordet *oiva* som man ganska sällan använder i finskan nuförtiden, speciellt i talspråk. Men just med anledning av detta är ordet viktigt i Kunnas bok – Kunna har för vana att använda lite ålderdomliga och ovanliga ord som jag tycker att är ett av de bästa dragen i Kunnas barnböcker. Kunna har eventuellt velat använda detta ord i sin egen hundaktiga version av *Seitsemän veljestä* på grund av att även Aleksis Kivi ursprungligen har detta beskrivande adjektiv i sitt verk när han har skrivit ”*Kelpo mies oli myös hänen veljensä, poikien oiva eno*” (Public Copy 2011). På något sätt har meningen i översättningen inte samma trevliga rytm som i originalet och det kan uttryckligen bero på det att översättningen inte alls har något beskrivande adjektiv

före ordet *morbror*. Det finns ingen klar orsak till utelämningen men det kan vara att det har varit lite besvärligt att komma på en lämplig översättningsmotsvarighet till adjektivet *oiva*. Jag tycker dock att översättaren borde ha översatt ordet med något adjektiv i stället för att utelämna det beskrivande adjektivet helt och hållet. Ordet *oiva* i originalet uttrycker hur ypperlig brödernas morbror var och nu finns det inte alls med i översättningen som har lett till att innehållet har förändrats. Med hjälp av det här exemplet kan man lägga märke till hur viktigt ett ord kan vara vad gäller t.ex. betydelse och innehåll eller rytm i en text. Översättaren kunde ha använt exempelvis adjektivet *ypperlig* och översätta meningen t.ex. [...] *pojknarnas ypperliga morbror, den gamla sjömannen som hade förlorat synen*, för att den mera exakt skulle ha motsvarat originalet.

Även i exempel (35) har översättaren utelämnat endast ett ord men utelämningen är trots detta semantisk.

(35) Vaan äläpäs huoli, toivees täytyy **luullakseni** piankin [...] (s.10)

Men du kan vara alldeles lugn. Din önskan kommer snart att bli uppfylld.
(s.10)

Här är det fråga om ett ställe i boken där Aapo vill att Juhani ska få en husmor eftersom han som äldst är husbonde på Jukola och en riktig bondgård behöver en husmor. Översättaren har utelämnat det finska ordet *luullakseni* som antyder att han (Juhani) inte är helt säker på att hans (Aapos) önskan blir uppfylld utan att Juhani bara tror så. Med andra ord betyder detta att trots en stor sannolikhet finns det en möjlighet att Aapos önskan inte blir uppfylld. Eftersom ordet inte på något sätt finns med i översättningen, har Juhanis replik förändrats så att han nu är säker på att Aapos önskningar går i uppfyllelse. Översättaren skulle ha kunnat översätta meningen t.ex. *Jag tror att din önskan snart kommer att bli uppfylld*, varigenom översättningen skulle ha varit mera exakt. Jag kommer inte på någon bra motivering varför översättaren har bestämt sig för att förändra meningen genom denna utelämning.

I exempel (36) har översättaren bestämt sig för att utelämna den finska meningen helt och sedan tillägga någonting annat i stället för den.

(36) **Mitä te mörisette? Juhani ärjäisi.** (s.10)

Vad är det med er? frågade Juhani. (s.10)

Jag tycker att översättaren borde ha följt originalet mera exakt eftersom det inte finns någon tydlig orsak till den semantiska utelämningen eller tillägget. Översättaren har utelämnat den finska meningen *Mitä te mörisette? Juhani ärjäisi* som är mycket mera beskrivande än den tillagda meningen i översättningen. För det första har både Aleksis Kivi och sedan Kunnas använt verbet *mörisette* som är ett roligt samt beskrivande ord och som passar särskilt bra i denna hundaktiga saga därför att hundar ju vanligtvis har låga läten och verbet i fråga syftar just på att någon talar med låg röst. Översättaren skulle ha kunnat använda det svenska verbet *brumma* som skulle ha varit en exakt översättningsmotsvarighet till finskans *möristä* och dessutom låter verbet roligt. För det andra har översättaren ersatt det finska verbet *ärjäisi*, som hänvisar till att Juhani är arg eller irriterad, med ett helt neutralt verb *frågade* vilket har lett till att innehållet har förändrats åtminstone i viss mån. Kunnas har säkert avsett att Juhani skulle verka arg på de andra bröderna men med anledning av dessa förändringar får man inte längre den informationen eftersom frågan *Vad är det med er? frågade Juhani* ju bara är en vanlig och ”neutral” mening med en fråga.

I exempel (37) har översättaren utelämnat ett betydande ord och gjort ett semantiskt tillägg med egna ord och det finns inte någon klar orsak till varken utelämningen eller tillägget.

(37) **Vaikene tai saat pian *saparollesi* [...]** (s.11)

Håll klaffen! Annars går det ut över rumpan på dig [...]

 (s.11)

Det finska ordet *saparollesi*, som i detta sammanhang betyder en kort svans, har bytts ut mot en annan fras. Satsen och hundbröderna har förlorat en av sina hundaktiga egenskaper, d.v.s. deras korta svansar, till följd av utelämningen. Jag anser att översättaren borde ha översatt ordet mera exakt eftersom det skulle ha varit möjligt. Han skulle ha kunnat använda t.ex. ordet *svansstump*. Utelämningen är betydande därför att man inte ens på bilderna kan se att hundbröderna har korta svansar eftersom de har byxor på sig

hela tiden. En orsak till förändringen kan dock vara det att det finska ordet *saparo* har lite roligare nyans än t.ex. det svenska ordet *svansstump* eftersom det finska ordet vanligen betyder de ringlade svansar som grisar har och inte svansar på hundar. Det är inte ändå en bra motivering eftersom det svenska ordet *knorr* även skulle ha passat hit på grund av att det också betyder en ringlad svans som grisar har, såsom också det finska ordet *saparo*. Med andra ord; om författaren av originalet har använt ett lite vilseledande ord, så varför kunde inte översättaren också göra så? Dessutom skulle meningen ha bevarat sin roliga samt beskrivande nyans om man hade använt ordet *knorr*. Den svenska meningen är också rätt rolig varigenom den inte är helt misslyckad även om den inte är en exakt översättning. På grund av att uttrycket är ovanligt i svenskan är det dock överraskande att översättaren har använt det i sin översättning.

I exempel (38) är det också fråga om en semantisk utelämnning. Översättaren har utelämnat ett ord och sedan tillagt ett annat ord i stället för det.

(38) ”Ainoastaan pienen variksenpoikasen”, vastasi **tyttöheilakka**. (s.15)

Bara en liten kråkunge, sa hon. (s.15)

Det utelämnade ordet *tyttöheilakka* har en mycket kraftigare betydelse än pronomenet *hon* i översättningen och därför är det svårt att komma på varför översättaren har valt att ersätta det finska ordet med ett så neutralt ord jämfört med originalet. Ordet i originalet är dessutom lite nedsättande, d.v.s. att hon (Venla) kallas för en flicksnärta av Kunnas och ursprungligen av Kivi eftersom en av bröderna ser en dröm där Venla har en av bröderna undangömd under kjolen då en annan bror kommer på plats. Venla har stoppat Eero under kjolen därför att hon inte vill att Juhani ser henne med Eero. En orsak till utelämnningen kan dock vara att översättaren har tyckt att det är bättre att använda ett neutralt pronomen *hon* i en barnbok än t.ex. flicksnärta som är lite nedsättande. Jag tycker ändå att hela idén i meningen har förändrats lite och därför skulle det ha varit mera meningsfullt att översätta ordet på något annat sätt, t.ex. just med ordet *flicksnärta*.

Översättaren har utelämnat en innehållslig sats i exempel (39) så utelämnningen är semantisk.

- (39) **Hän antoi eväspussit pojille**, telkesi oven perässään ja poistui niine hyvineen omaan kamariinsa. (s.24)

Och så låste han dörren och gick han in i sin kammare. (s.24)

Jag kommer inte på varför översättaren har gjort denna utelämning eftersom den förändrar innehållet och det inte finns något klart skäl att utelämna satsen *Hän antoi eväspussit pojille*. Utelämningen förkortar dessutom stycket på sidan jämfört med originalet. Med anledning av utelämningen får läsaren av översättningen inte veta att klockaren själv gav matsäckar till bröderna eller att de överhuvudtaget får några matsäckar och därför borde översättaren ha översatt satsen i fråga t.ex. *Han gav matsäckar till pojkarna* [...].

Exemplen (33–39) är semantiska utelämningar eftersom översättaren har utelämnat semantiska komponenter, d.v.s. väsentliga delar av innehållet, som finns med i originalet. I de flesta fall är det svårt att förstå varför översättaren överhuvudtaget har bestämt sig för att göra några semantiska utelämningar alls eftersom det nog skulle ha varit möjligt att översätta mycket mera exakt. Semantiska utelämningar gör alltid innehållet i sagan antingen fattigare eller förändrar sagan på något annat sätt och översättaren borde undvika att orsaka förlust och förvrängning av informationen.

4.1.2 Implicitgörande utelämningar

Följande sex exempel (40–45) på utelämningar är implicitgörande vilket betyder att översättaren av någon anledning har velat att läsaren av översättningen får tolka några detaljer i sagan endast med hjälp av bilderna eller mellan raderna. Exempel (40) handlar om en implicitgörande utelämning där översättaren har utelämnat endast ett ord. Innehållet i sagan har inte förändrats på grund av utelämningen.

- (40) Minä sun riivatun... ärähti Juhani ja karkasi **julmistuneena** kohti Eeroa, joka pakeni kuin jänis. (s.17)

Jag ska ge dig, din sakramentskade... röt Juhani och rusade mot Eero, som flydde som en hare. (s.17)

Det utelämnade finska ordet *julmistuneena* betyder att Juhani är förgrymmad. Detta förmedlas även genom bilden ovanför texten där Juhani verkligen ser förgrymmad ut när han jagar Eero. Juhanis förgrymmade humör förmedlas till läsaren också redan då man läser meningen i fråga eftersom orden *din sakramentskade* särskilt hänvisar till detta. Det finns inte någon uppenbar orsak till utelämningen men kanhända har översättaren utelämnat ordet för att antalet rader inte ska öka på sidan i fråga. Översättaren skulle dock ha kunnat använda exempelvis ordet *förgrymmad* även om utelämningen är implicitgörande för att vara mera exakt.

I exempel (41) har översättaren utelämnat ett par ord och tillagt ett uttryck i stället för dem.

(41) Hän antoi sinulle vain **sanan sanasta** [...] (s.17)

Han gav bara tillbaka med samma mynt [...] (s.17)

Översättaren har eventuellt antagit att det utelämnade satsparet *sanan sanasta* är något finskt uttryck som man brukar använda ofta och därför valt det svenska uttrycket *gav tillbaka med samma mynt* i stället för det. Kunnas har möjligtvis skapat uttrycket i originalet med stöd av det bekanta uttrycket *silmä silmästä, hammas hampaasta* och använt det eftersom det passar väl på detta ställe i boken där Juhani först berättar om sin dröm varefter Eero berättar om sin egen och uttrycket *sanan sanasta* hänvisar till denna händelsekedja. En exakt översättningsmotsvarighet till det finska uttrycket i originalet skulle ha varit *ord för ord* som skulle ha passat här och dessutom följer det samma modell som det vanliga uttryckssättet i svenskan också: *öga för öga, tand för tand*. Uttrycket som översättaren har använt är egentligen en översättningsmotsvarighet till ett finskt uttryck *antaa samalla mitalla takaisin* som skulle ha passat i originalet också och när allt kommer omkring är grundbetydelsen mellan de finska och svenska uttrycken densamma så på grund av detta har innehållet inte förändrats och utelämningen kan kategoriseras som implicitgörande.

Det är fråga om en implicitgörande utelämnning också i exempel (42) när översättaren först har utelämnat den finska meningen nästan helt och sedan tillagt en egen mening i stället för den.

(42) **Ei armahdettu ketään meistä**, Timo huokaili. (s.17)

Ingen av oss dög åt henne, suckade Timo. (s.17)

På detta ställe i sagan har Venla just gett bröderna korgen och de talar om händelsen med varandra. Utelämningen är implicitgörande för jag tycker att båda meningarna i grunden betyder detsamma fast översättaren har uttryckt Venlas avslag på ett annat sätt än Kunnas i originalet. Ett möjligt skäl till utelämningen är det att den finska meningen kan vara lite svårförståelig för barn eftersom man inte vanligtvis brukar säga att man inte blev förbarmad om man har fått korgen. Den svenska meningen däremot förmedlar rakt i ord att ingen av bröderna dög åt Venla vilket i detta fall är en positiv sak, även om det ju ibland är tacknämligt att barn själva får tolka olika detaljer med hjälp av kontexten. Så den här utelämningen har inte förändrat innehållet i sagan utan gjort det lite tydligare. Å andra sidan skulle översättaren ha kunnat översätta t.ex. *Inget förbarmande för någon av oss*. På det sättet skulle meningen ha motsvarat meningen i originalet lite mera exakt.

I följande exempel (43) har översättaren utelämnat endast ett ord.

(43) [...] ja **tuima** ottelu oli viimein ohi. (s.20)

[...] och efter en stund var striden över. (s.20)

Översättaren har utelämnat adjektivet *tuima* som i originalet beskriver ett slagsmål mellan hundbröderna och deras belackare. Det finns ingen klar orsak till utelämningen och det skulle nog ha funnits lämpliga översättningsmotsvarigheter, så som *bister*, som översättaren skulle ha kunnat använda. En möjlig orsak till utelämningen är att översättaren har velat att bilden ovanför satsen i fråga berättar hurdant slagsmålet är. Man kan faktiskt se att kampen mellan pojkarna är *bister* vilket gör att utelämningen är implicitgörande.

I exempel (44) har översättaren igen utelämnat endast ett ord. Jag har kategoriserat denna utelämning som implicitgörande.

(44) Vihdoin **kiukkuinen** lukkari päätti pitää tauon. (s.24)

Äntligen beslöt klockaren att ta en paus. (s.24)

Översättaren har utelämnat originalets adjektiv *kiukkuinen* som beskriver bra att klockaren är på dåligt humör när han försöker lära bröderna läsa. Det finns inte någon motivering till utelämningen och översättaren har inte ens tillagt något adjektiv istället för det utelämnade ordet. På bilden bredvid meningen i fråga ser klockaren nog desperat och vresig ut och som om han skulle bli galen vilken sekund som helst. Därför har jag kategoriserat denna utelämning som implicitgörande. Jag tycker dock att översättaren skulle ha kunnat översätta ordet *kiukkuinen* med något ord, t.ex. med adjektiv *vresig* eller *arg*.

Det gäller en implicitgörande utelämning även i exempel (45).

(45) [...] se paloi tuhkaksi veljesten kuorsatessa **makeasti**. (s.31)

Den brann ner till aska, medan bröderna snarkade och sov. (s.31)

Översättaren har först utelämnat det finska ordet *makeasti* och sedan tillagt andra ord, d.v.s. *och sov*, i stället för det. Jag kommer inte på någon bra orsak till utelämningen eftersom översättaren också skulle ha kunnat översätta så som det står i originalet, t.ex. *medan bröderna snarkade sött*, som skulle ha varit nästan en exakt översättningsmot svarighet till uttrycket i fråga. Det är ytterligare en självfallenhet att bröderna faktiskt sov när de snarkade så det är helt onödigt att tillägga orden *och sov*. Därtill är det ovanligt att säga att man *snarkade och sov* i denna ordning, eftersom man väl vanligtvis först sover och sedan börjar snarka? Det skulle ha varit meningsfullare att skriva *medan bröderna sov och snarkade* om man verkligen ville ha ordet *sov* med i översättningen. I alla fall har jag kategoriserat utelämningen som implicitgörande därför att den kan läsas mellan raderna i översättningen också eftersom bröderna verkligen måste snarka sött (m.a.o. djupt) när de inte vaknade när bastun brann ner.

4.2 Utelämningar i *Robin Hood*

Översättaren av *Robin Hood* har inte gjort särdeles många betydande utelämningar enligt min analys. Hon har gjort endast tre semantiska och två implicitgörande utelämningar som kan ses i exempel 46–50. Det att översättaren inte har utelämnat mycket är förstås positivt eftersom det betyder att översättningen inte har förlorat många betydelsekomponenter under översättningsprocessen. Fast översättaren inte har utelämnat mycket har hon emellertid utelämnat t.o.m. satser och en mening och inte bara enstaka ord.

4.2.1 Semantiska utelämningar

Följande tre exempel (46–48) handlar om semantiska utelämningar. Översättaren har utelämnat semantiska betydelsekomponenter som finns med i originalet. I exempel (46) har översättaren bestämt sig för att utelämna nästan en hel mening.

- (46) **Myy minulle kuormasi**, hän ehdotti. – Myy hevonen, käräryt ja pukusikin. (s.14)

Sälj hästen, käräran och dina kläder till mig, föreslog han. (s.14)

Här är det fråga om ett ställe i sagan där Robin träffar på osthandlaren som är på väg till torget och därför har sin kärä fullproppad av ost. I originalet framgår det klart i Robins första replik, *Myy minulle kuormasi*, att han vill köpa osthandlarens hela last, d.v.s. ostarna och allt, och sedan i andra repliken att han därtill vill köpa hästen, käräran och kläderna. När man läser översättningen får man däremot en felaktig uppfattning om att Robin endast skulle vilja köpa hästen, käräran och kläderna och inte alls ostarna. Jag tycker att utelämningen har förändrat innehållet i viss mån eftersom läsaren inte nödvändigtvis märker att Robin har köpt hela lasten fast man senare på en liten bild kan se att Robin även har ostarna med sig i sin nya kärä och han säljer dem på torget. Det kan vara att översättaren inte ens har märkt att hon utelämnar något viktigt och tyckt att utelämningen är ett bra sätt att undvika onödig upprepning. Översättaren skulle ha kunnat

översätta den utelämnade repliken t.ex. *Sälj mig din last* så skulle översättningen ha motsvarat originalet mera exakt.

I det andra exemplet (47) på semantiska utelämningar har översättaren utelämnat endast ett ord som dock är ett ganska betydande ord.

(47) Kaikkien hämmästykseksi **hassu** ryysyläinen selvisi [...] (s.25)

Till allas förvåning klarade sig trashanken [...] (s.25)

Jag tycker att det utelämnade adjektivet *hassu* är ett viktigt ord i sagan och översättaren borde ha översatt det med något adjektiv, t.ex. med ordet *fjollig* eller *fånig*. Det finns inte något bra skäl till utelämningen och därför kan jag inte låta bli att fundera på om hon har utelämnat detta adjektiv av misstag och inte ens märkt att hon gjort det. På detta ställe i boken får trashanken (den utklädda Robin Hood) till stånd allt roligt i en bågskyttetävling som kan ses på bilderna, men han själv ser ändå inte fjollig ut på bilderna utan t.o.m. lite elak. Det skulle ha varit meningsfullt att använda något positivt adjektiv i samband med benämningen *trashanken* för att barn faktiskt skulle märka att han är fjollig och inte någon elak trashank. Jag tycker att utelämningen förändrar innehållet på grund av att trashanken har förlorat ett av sina karaktärsdrag.

Det tredje och sista exemplet (48) på semantiska utelämningar handlar om en utelämnad sats.

(48) Mikäs siinä, **munkki nauroi**. – Mutta joen saat ylittää omin jaloin. (s.31)

Ja, varför inte. Men från och med nu får du ta dig över floderna på egna ben! (s.31)

Den utelämnade satsen, *munkki nauroi*, är en väsentlig del av sagans händelseförlopp och därför borde översättaren ha översatt den så som det står i originalet, t.ex. med satsen *skrattade munken*. I detta ställe i sagan är det fråga om ett slagsmål mellan Robin och munken Tuck under vilket de till sist försonas och blir vänner i stället för bråkmakare. Innehållet i översättningen har lidit på grund av utelämningen eftersom man inte

nu får veta att munken verkligen skrattar och att han och Robin Hood har kul fast de först slåss hetsigt med varandra. Även repliken i översättningen hänvisar till att de har förlikats men munkens replik *Ja, varför inte* berättar ändå inte allt, d.v.s. att han skrattar när han säger det. Översättaren har eventuellt gjort utelämningen med anledning av att hon i stället har bestämt sig för att tillägga flera ord (*från och med nu*) i nästa mening som har tagit upp mycket utrymme på raden i fråga. Också tillägget är dock helt onödigt och har ingen motivering varför hon borde ha följt originalet mera exakt, m.a.o. översatt den utelämnade satsen och låtit bli att tillägga.

4.2.2 Implicitgörande utelämningar

Enligt min undersökning har översättaren av *Robin Hood* gjort endast två betydande implicitgörande utelämningar. Den första kan ses i exempel (49).

(49) Haluamme kiittää sinua, Robin, sanoivat **luostarín** nunnat. (s.10)

Vi vill tacka dig Robin, sa nunnorna. (s.10)

Översättaren har här utelämnat endast ett ord. Utelämningen är implicitgörande eftersom det redan i föregående mening framgår att Robin Hood och hans kumpaner just då är på gården till ett kloster där nunnorna bor. Man kan också se på bilden ovanför meningen att nunnorna står bredvid ett kloster så man får veta den utelämnade informationen både på grund av den tidigare texten, d.v.s. kontexten, och bilden. Med andra ord har utelämningen inte förändrat innehållet.

I följande exempel (50) har översättaren utelämnat två meningar nästan helt och hållet, egentligen har hon bevarat endast namnet Robin. I stället för de utelämnade meningarna har hon tillagt en mening.

(50) **Totta vie, niin onkin, Robin ilahtui. – Ei tätä enää voi käyttää.** (s.13)

Vad bra, nu slipper jag den! sa Robin glatt. (s.13)

På detta ställe i sagan är det fråga om Robins prydliga hatt som har blivit mosad i en kamp och därför kan han inte längre använda den, vilket bara är en lättnad. Jag anser dessa utelämnningar vara implicitgörande på grund av att innehållet inte har förlorat någonting väsentligt trots utelämningarna eftersom detsamma kan läsas mellan raderna även i översättningen. Den första utelämnade meningen *Totta vie, niin onkin, Robin ilahtui* har inte egentligen någon stor betydelse för sagan men översättaren borde ha översatt den i alla fall eftersom det inte finns någon klar motivering till utelämningen av denna replik. Repliken *Vad bra, nu slipper jag den!* hänvisar till att man inte längre behöver använda hatten i fråga såsom också den andra meningen i originalet, *Ei tätä enää voi käyttää*, på sätt och vis betyder. Om översättaren skulle ha velat följa originalet mera exakt skulle hon ha kunnat översätta de finska meningarna *t.ex. Minsann, det är sant, gladdes Robin och Man kan inte längre använda den här* i stället för att ersätta dem med en helt annan mening.

4.3 Analysen av utelämnningar i sammandrag

Båda översättarna har enligt min analys gjort färre betydande utelämnningar än tillägg men översättaren av *De sju hundbröderna* har ändå gjort överraskande många (sju) semantiska utelämnningar (ex. 33–39) vilket inte är önskvärt eftersom utelämningarna gör innehållet fattigare jämfört med originalet. Han har gjort även sex implicitgörande utelämnningar (ex. 40–45) men de är inte så allvarliga eftersom innehållet i sagan inte har förändrats på grund av dem (se avsnitt 2.6.2). Översättaren av *Robin Hood* har för sin del gjort endast några semantiska (ex. 46–48) och ett par implicitgörande utelämnningar (ex. 49–50) så hon har inte förändrat innehållet mycket genom att utelämna väsentliga betydelsekomponenter. Uppdelningen i betydande utelämnningar i fråga om semantiska och implicitgörande utelämnningar kan ses i tabell 4.

Tabell 4. Utelämningar i undersökningsmaterialet

	Antal utelämningar	Semantiska utelämningar	Implicitgörande utelämningar
<i>De sju hundbröderna</i>	13	7	6
<i>Robin Hood</i>	5	3	2
Skillnad i antal utelämningar	8	4	4

Tabell 4 visar att översättaren av *De sju hundbröderna* har gjort t.o.m. åtta betydande utelämningar mera än översättaren av *Robin Hood*. Man kan fråga sig varför Huldén har bestämt sig för att utelämna så pass mycket eftersom det nog skulle ha varit möjligt att översätta mera exakt, d.v.s. utan att utelämna så många betydelsekomponenter. Orlov har lyckats översätta utan en stor mängd utelämningar vilket förstås är önskvärt vid översättning. Implicitgörande utelämningar har inte förändrat innehållet eftersom de utelämnade betydelsekomponenterna ändå finns med antingen på bilderna eller mellan raderna men trots detta borde alla översättare kunna undvika även dem vid översättning eftersom det inte är helt säkert att läsaren lägger märke till bilder eller sådana detaljer som måste tolkas endast mellan raderna eller med hjälp av kontexten. Orsakerna till utelämningarna i båda översättningarna är för det mesta inte tillräckligt väl motiverade.

I fråga om längden på utelämningarna så har Huldén gjort mest utelämningar som består av ett eller flera ord. Två av hans utelämningar är satser och en är en mening. För honom verkar det således vara typiskt att utelämna ord i stället för satser eller fullständiga meningar. Detta kan ses i tabell 5.

Tabell 5. Längden på utelämningarna i materialet

	Ett el. flera ord	Satser	Meningar
<i>De sju hundbröderna</i>	10	2	1
<i>Robin Hood</i>	2	2	1
Skillnad	8	0	0

På grund av att Orlov har gjort sammanlagt endast fem betydande utelämningar är det lite svårt att dra några tillförlitliga slutsatser om hur långa textavsnitt hon vanligtvis brukar utelämna vid översättning. Men i fråga om uttryckligen översättningen av *Robin Hood* verkar det dock att hon utelämnar litet och de utelämningar som hon gör fördelar sig ganska jämnt i fråga om längd: hon har gjort två utelämningar som består av ett eller flera ord, två som är satser och en som utgör en mening.

5 INEXAKTHETER, DIREKTA FEL OCH PRAGMATISKA FÖRÄNDRINGAR

I detta kapitel analyserar jag inexaktheter, direkta fel samt pragmatiska förändringar. Båda översättarna har gjort inexaktheter och t.o.m. direkta fel. Jag analyserar sådana inexaktheter som på något sätt kan förvränga informationen i originalsagorna, vilseleda läsare eller leda till missuppfattningar och felaktiga associationer samt alla förändringar som jag har ansett vara direkta fel. Det finns flera inexaktheter speciellt i *De sju hundbröderna*, men ingendera har gjort många direkta fel.

Vad gäller pragmatiska förändringar så finns det bara några pragmatiska förändringar i översättningarna fast jag i början av min undersökning antog att det skulle kunna finnas mera kulturbundna förändringar, speciellt i *De sju hundbröderna* eftersom sagan anknyter starkt till den finska allmogekulturen. Merparten av de pragmatiska förändringarna gäller språkliga uttryck och det är bra att översättarna inte har översatt dem ord för ord eftersom ord-för-ordöversättningar inte skulle vara idiomatisk svenska. Av 76 exempel gäller sammanlagt 16 exempel inexaktheter, endast 3 direkta fel och 7 pragmatiska förändringar. Jag ger 11 exempel på inexaktheter och ett på direkta fel i *De sju hundbröderna*, 5 exempel på inexaktheter och 2 på direkta fel i *Robin Hood* och sedan 4 exempel på pragmatiska förändringar i *De sju hundbröderna* och 3 i *Robin Hood*.

5.1 Inexaktheter och direkta fel i *De sju hundbröderna*

Vad gäller översättning av *Seitsemän koiraveljestä* har jag kategoriserat elva exempel (51–61) som inexaktheter och endast ett exempel (62) som ett direkt fel. Översättarens ordval eller andra avgöranden har lett till rätt många betydande inexaktheter. I fråga om direkta fel har han gjort bara ett fel enligt min analys. I exempel (51) har översättaren inte gjort stora förändringar men hans val av ord har ändå lett till ett par inexaktheter.

- (51) Jukolan talo seisoi aurinkoisella **mäenrinteellä lähellä** Toukolan kylää.
(s.6)

Uppe på en solig **backe inte långt från** byn Toukola [...] (s.6)

För det första har översättaren förändrat det finska ordet *mäenrinteellä* till *uppe på en backe* som har lite annan betydelse. *Mäenrinteellä* betyder ju att huset ligger någonstans i mitten av en backe, på en backsluttning så att säga, medan *uppe på en backe* också kan betyda att huset ligger på toppen av backen. Innehållet har dock inte förändrats mycket eftersom det egentligen inte spelar någon stor roll var Jukolas hus exakt ligger. Han skulle nog ha kunnat använda t.ex. ordet *backsluttning* för att vara mera exakt. För det andra har översättaren bytt finskans *lähellä* mot ett längre uttryck *inte långt från*. Dess betydelse är egentligen densamma eftersom översättaren har använt negationen *inte*, fast grundordet *långt* har en motsatt betydelse jämfört med finskans *lähellä*. Jag förstår ändå inte varför översättaren inte har använt ordet *nära* som skulle ha varit en exakt översättningsmotsvarighet. Det kan vara att översättaren har varit lite slarvig och inte ens tänkt på skillnaden mellan dessa uttryck och därför använt dem.

I exempel (52) och (53) framgår hur fritt översättaren ibland översätter från ett språk till ett annat. Översättaren har tillagt ett och samma uttryck på två ställen i sagan och uttrycket är rätt tvivelaktigt i en barnbok. Jag anser dessa förändringar vara inexaktheter.

(52) **Oi sinä hälläkkä!** (s.17)

Helvetes helvete! (s.17)

(53) **Tuhannen tulimmaista!** manasi Juhani. (s.34)

Helvetes helvete! svor Juhani. (s.34)

Jag anser att översättarens ordval är misslyckat eftersom boken är riktad till barn. Uttrycket som han har använt är alltför grovt jämfört med originalets uttryck. Jag tycker att man inte borde använda så här starka ord i en barnbok. Finskans *hälläkkä* eller *tuhannen tulimmaista* är inte helt vanliga svordomar utan lite gammaldags och just sådana som man kan använda i barnböcker eller om det finns barn inom hörhåll när man svär. De här finska uttrycken har inte på långa vägar lika kraftig nyans som uttrycket i översättningen. Till exempel *jäklar*, *för fasen* och *för bövelen* skulle ha varit mera passande alternativ och översättaren skulle ha kunnat använda något av dem i stället för den starka svordomen *helvetes helvete*. Även Aleksis Kivi har ursprungligen använt ganska

starka svordomar i sitt originalverk men på grund av att Kunnas har ersatt alla svordomar med sådana ord som passar bättre för barn så borde även översättaren ha gjort så. Nu kan läsaren av översättningen felaktigt tro att även Kunnas har använt lika starka svordomar vilket inte stämmer.

I följande exempel (54) är det fråga om en ytterst liten avvikelse som ändå har lett till en inexakthet. Det är svårt att säga om översättaren har gjort förändringen medvetet eller av rent misstag.

(54) Hae **a-p-c**-kirjani, senkin junkkari! (s.20)

Ta hit **ABC**-boken, din skurk. (s.20)

Översättaren har bytt ut bokstaven *p* i ordet *a-p-c-kirjani* mot bokstaven *b* så att ordet *ABC-boken* i översättningen har blivit rättstavat. Dessutom har han använt stora bokstäver till skillnad från Kunnas. Aleksis Kivi och Kunnas har säkert stavat ordet felaktigt med vett och vilja eftersom Juhani säger denna replik och hans inkorrekta sätt att uttala ordet med hårt *p* syftar på det faktum att han sannolikt inte vet hur man uttalar eller skriver det korrekt, vilket är endast roligt. Det kan vara att översättaren har velat använda den rätta formen för att barn inte ska lära sig ett felaktigt sätt att stava ordet i fråga. Det är också möjligt att han har stavat ordet på detta sätt helt automatiskt utan att han ens har tänkt på den här frågan eller överhuvudtaget märkt detta avvikande skrivsätt i originalet. Innehållet har inte riktigt förändrats men det har ändå förlorat ett av sina inslag.

Vid sidan av exempel 51–54 har översättaren av *Seitsemän koiraveljestä* därtill gjort t.o.m. sju inexaktheter (exempel 55–61) som alla gäller verb, rättare sagt sådana verb som har med muntliga framställningar att göra.

(55) Veljet, nyt viipymättä rakentamaan Jukolaa [...], Aapo **puhkui**. (s.9)

Nu, bröder, ska vi ögonblickligen tai itu med att sätta Jukola [...], **sa** Aapo. (s.9)

- (56) Kiusallinen asia, Juhani **köhisi**. (s.10)
 En pinsam sak, **sa** Tuomas. (s.10)
- (57) Aapo on aina viisas, Simeoni **kailotti**. (s.11)
 Aapo, han är klok han! **sa** Simeoni. (s.11)
- (58) Aa! **vaakkui** lukkari. (s.24)
 Aa! **sa** klockaren. (s.24)
- (59) Nyt ei syödä muruakaan! Juhani **jyrähti**. (s.26)
 Nu äter vi inte ens smulorna vi fick, **sa** Juhani. (s.26)
- (60) [...] vaan ulkona, Sonnimäen nummella, Tuomas **puhisi**. (s.26)
 [...] men därute på Tjurbacka hed, **föreslog** Tuomas. (s.26)
- (61) Nyt on peijakas irti! Juhani **ähkäisi**. (s.32)
 Nu är fan lös! **sa** Juhani. (s.32)

Emellanåt skulle de förändrade verben kunna kategoriseras även som utelämningsord i stället för inexaktheter. Översättaren har dock använt andra verb i stället för de utelämnade, d.v.s. han har inte utelämnat dem helt och hållet, men de verb som han har använt är inte på långa vägar lika beskrivande eller speciella jämfört med verben i originalet. I ljuset av de tidigare analyserade exemplen känns det motstridigt att översättaren har bestämt sig för att använda verbet *sa* som en översättningsmotsvarighet till de finska verben i alla andra exempel (55–59 och 61) förutom i ett exempel (60) där han har använt verbet *föreslog*. Särskilt exemplet (58) är lite tvivelaktigt: översättaren har översatt finskans verb *vaakkui* med *sa* i stället för att använda en mera exakt översättningsmotsvarighet *kraxade* som skulle ha varit ett lämpligt alternativ eftersom klockaren som *kraxade* faktiskt är en kråka. Med andra ord har översättaren samtidigt utelämnat en viktig egenskap hos kråkor genom att byta verbet till verbet *sa*; kråkorna brukar *kraxa*. Även de andra finska verben beskriver själva händelsen, känslor och talarnas sätt att uttala repliken mycket mera deskriptivt än de nästan intetsägande verben i översättning-

en. De här inexaktheterna är svåra att analysera – jag kommer inte på någon vettig orsak till dessa förändringar eftersom översättaren i alla fall skulle ha kunnat använda något annat verb som mera exakt skulle ha motsvarat verben i originalet: exempelvis i exempel (55) *puhkui* ~ *dundrade*, (56) *köhisi* ~ *harklade sig*, (57) *kailotti* ~ *gastade* el. *hojtade*, (58) *vaakkui* ~ *kraxade*, (59) *jyrähti* ~ *dundrade*, (60) *puhisi* ~ *stönade* och (61) *ähkäisi* ~ *pustade*. Jag kom t.o.m. att tänka på att översättaren helt enkelt har varit så lat att han inte har orkat besvära sig med att kolla exakta översättningsmotsvarigheter i en ordbok.

Exempel (62) är ett illustrativt exempel på direkta fel som troligen har hänt när översättaren har varit lite slarvig.

- (62) Lukkari oli jo **kaksi** päivää yrittänyt opettaa Jukolan veljeksille kirjaimia mutta huonolla menestyksellä. (s.24)

Tre dagar hade klockaren försökt lära dem känna bokstäverna men med dålig framgång. (s.24)

Det finns inte någon annan motivering till denna förändring utom att översättaren av rent misstag har översatt finskans ord *kaksi* felaktigt med *tre*. Det här kan konstateras med säkerhet eftersom översättaren några sidor senare har översatt samma siffra rätt när det fortfarande är fråga om samma innehåll och ställe i sagan (jfr. *Mikä härkäpäinen tyhmyys meiltä, istua lukkarin tuvassa aapinen kourassa **kaksi** peevelillistä päivää [...]* ~ *Vilken tjurskallig dumhet av oss att sitta **två** djävla dagar i klockarens stuga med ABC-boken i näven [...]*). Innehållet har förstås inte förändrats anmärkningsvärt med anledning av felet men ibland kan sådana här slarvfel leda till större fel så man borde definitivt vara noggrannare vid all översättning. Det här felet skulle ju ha kunnat vara allvarligt om det t.ex. hade varit fråga om vetenskapliga forskningsresultat i en officiell publikation.

5.2 Inexaktheter och direkta fel i *Robin Hood*

Det finns inte många inexaktheter eller direkta fel i översättningen av *Robin Hood* heller. Enligt min analys finns det fem betydande inexaktheter (ex. 63–66, 69) och två direkta fel (ex. 67 och 68) i hela översättningen.

Översättaren har i exempel (63) förorsakat en inexakthet med sitt ordval.

(63) Helppohan sinun on rehvastella, **töyhtöhyypä** [...] (s.11)

Lätt för dig att vara kaxig, du din **fjäderbuske** [...] (s.11)

Översättaren har översatt det finska ordet *töyhtöhyypä*, som här hänvisar till Robin Hood som har plymer på sin hatt men som också betyder en egentlig fågel, d.v.s. en tofsvipa, med ordet (*du din*) *fjäderbuske* som betyder endast en fjäderprydnad på en hatt men inte alls någon fågel. Både det finska ordet *töyhtöhyypä* och det svenska ordet *fjäderbuske* har egentligen samma grundläggande betydelse för dessa båda ord syftar på Robin Hood som ser ganska rolig ut därför att han har en stor och lustig hatt med flera plymer på sig vilken han har fått som gåva från nunnorna. Så på grund av detta har innehållet inte förändrats. Å ena sidan förstår jag översättarens val av ord men å andra sidan tycker jag ändå att översättaren borde ha översatt såsom det står i originalet, d.v.s. med översättningsmotsvarigheten *tofsvipa* som anger fågeln som Kunnas har använt som metafor för Robin Hood. Det kan ju vara meningen att barnen ska få inse att Robin Hood kallas för en riktig fågel.

Översättarens ordval har lett till inexaktheter också i exempel (64).

(64) Kauppa kävi mainiosti, koska Robin myi kaiken **pilkkahinnalla**. – Kuka tuommainen **taulapää** on? [...] (s.14)

Affärerna gick utomordentligt bra för Robin sålde ostarna **jättebilligt**.
Vad är det där för en **idiot**? [...] (s.14)

Som översättningsmotsvarighet till ordet *pilkkahinnalla* i första meningen har översättaren använt ordet *jättebilligt* som nog har nästan samma betydelse men det är inte lika

beskrivande och speciellt ord som ordet i originalet. Kunnas har velat använda ordet *pilkkahinnalla* för att beskriva att Robin i princip gav ostarna nästan gratis och dessutom har han eventuellt velat använda ett ord som inte längre är ett så vanligt ord i all-dagligt bruk i finskan för att barn skulle få höra och lära sig så många olika ord som möjligt. Ordet i översättningen är däremot ett ord som man använder mycket och alla vet sannolikt vad det betyder. Så båda orden betyder att Robin sålde ostarna till mycket låga priser men jag tycker att översättaren skulle ha kunnat använda exempelvis ordet *vrakpris* för att det skulle ha motsvarat ordet i originalet ännu mera exakt. Även i andra meningen har Kunnas använt ett roligt ord *taulapää* medan översättaren har använt ett helt vanligt ord *idiot*. Ordet i originalet betyder också någon slags idiot men det är inte ett så seriöst ord och det kan också betyda att man t.ex. betar sig lite fånigt i stället för att man skulle vara en idiot. Översättaren skulle ha kunnat använda t.ex. orden *dumskalle*, *klantskalle* eller *träskalle* som är mera beskrivande, roligare och motsvarar ordet i originalet.

Även i exempel (65) och (66) har översättaren gjort tillägg som jag anser vara inexakt-heter.

(65) Onneksi tunnistin Marionin. (s.21)

Tack och lov kände jag igen **dig** till sist, Marion! (s.21)

(66) Olin vähällä antaa hänelle kunnon selkäsaunan, Robin sanoi. (s.21)

Du höll på att råka på en riktig risbastu, sa Robin. (s.21)

I originalet säger Robin Hood först kort och kärnfullt att han till all lycka kände igen *Marion* (ex. 65) och sedan att han var nära att ge *henne* en riktig risbastu (ex. 66). Översättaren har tillagt orden *dig* och *du*. För det första har översättaren förändrat mottagaren av repliken genom att tillägga de personliga pronomina *dig* (ex. 65) och *du* (ex. 66). Dessa pronomen hänvisar till att Robin Hood skulle säga dessa repliker till Marion fast Robin Hood i originalet bara säger att han kände igen *Marion* och att han ger *henne* en risbastu som syftar på att han säger detta till sina kumpaner och inte direkt till Marion. Jag har kategoriserat de här tilläggen som inexakt-heter eftersom översättaren inte har

översatt replikerna exakt såsom Kunnas ursprungligen har skrivit i originalet, d.v.s. att Robin Hood talar med sina kumpaner. På bilden bredvid texten finns nog bara Marion och Robin Hood och det kan vara en orsak till att översättaren har valt att tillägga pronomina *dig* och *du*. Marion och Robin Hood tittar ändå inte på varandra utan de liksom tittar rakt på läsaren av boken där Robin Hoods kumpaner också skulle kunna stå och lyssna på honom. Översättaren skulle ha kunnat följa originalet noggrannare.

Följande två exempel (67) och (68) är de enda exemplen på direkta fel i *Robin Hood*. Det gäller ett och samma direkta fel i båda exemplen som översättaren förmodligen har gjort av misstag när hon har varit slarvig.

- (67) [...] popsivat Sherwoodin metsässä hyvää **peuranlihaa** mielin määrin. (s.4)

[...] mumsade i sig hur mycket fint **rådjurs**kött som helst från Sherwoodskogen. (s.4)

- (68) Suuri **peuralauma** laidunsi niityllä. [...] Nuohan ovat kuninkaan **peuroja!** karjui sheriffi. (s.18)

En stor flock av **rådjur** petade på ängen. [...] Men det är ju kungens **rådjur!** skrek sheriffen. (s.18)

Översättaren har felaktigt översatt ordet *peura* med *rådjur* i båda fall fast de är helt olika djur. Kunnas har berättat om *vildrenar* så översättaren borde också ha använt denna benämning i stället för *rådjur*. Jag antar att man ofta blandar ihop rådjur och vildren eftersom de ser så likadana ut och några kan t.o.m. tro att de är ett och samma djur. Men eftersom Kunnas klart i ord har berättat om vildrenar så skulle översättaren ha kunnat besvara sig med att kolla den rätta översättningsmotsvarigheten i en ordbok för att vara helt säker på ordet som hon borde använda.

I det sista exemplet (69) är det igen fråga om en inexakthet.

- (69) Yritäppä nyt osua, senkin **resupekka**, hän murisi. (s.26)

Försök att träffa nu då, din **slashes**, morrade han. (s.26)

Kunnas har använt benämningen *resupekka* och översättaren har översatt ordet med *slashas*. Jag tycker att dessa ord inte har många gemensamma betydelsekomponenter på grund av att *resupekka* egentligen betyder detsamma som *trashank* (som översättaren tidigare i sagan har använt lyckat som översättningsmotsvarighet till *ryysyläinen*) men *slashas* kan betyda något helt annat. Med benämningen *slashas* syftar man vanligtvis på en lat och slö person men *resupekka* (d.v.s. *trashank*) betyder i regel en person med trasiga eller smutsiga kläder och smutsigt väsen. Översättaren har eventuellt velat skapa lite omväxling eftersom Kunnas också har använt en annan benämning än tidigare fast det är fråga om en och samma person (den utklädda Robin Hood) men hon skulle dock ha kunnat använda *trashank* även i detta sammanhang för att undvika den här inexaktheten.

5.3 Pragmatiska förändringar i *De sju hundbröderna*

I *De sju hundbröderna* finns fyra förändringar (ex. 70–73) vilka jag har kategoriserat som förändringar som har pragmatiska orsaker. Det är bra att översättaren har gjort ändringarna och inte följt originalet för noggrant i dessa fall. Annars skulle det möjligen ha lett till dåliga val.

Det första exemplet (70) på pragmatiska förändringar i *De sju hundbröderna* handlar om ett kulturbundet uttryck i originalet som översättaren har bestämt sig för att utelämna, eller egentligen bearbeta ganska mycket.

(70) **Tahto vie miehen läpi harmaan kiven.** (s.11)

Med god vilja går mannen genom berg. (s.11)

Meningen *Tahto vie miehen läpi harmaan kiven* är ett populärt finskt uttryck som betyder att om man har tillräcklig vilja klarar man av att göra vad som helst. Översättaren har ändå inte utelämnat det helt utan bearbetat uttrycket genom att tillägga adjektivet *god* framför ordet *vilja* och att man går genom *berg* istället för grå sten. Förändringen är

pragmatisk på grund av att det är fråga om ett finskt uttryck som översättaren har bestämt sig för att bearbeta eftersom en ord-för-ordöversättning inte skulle vara idiomatiskt svenska.

I exempel (71) är det fråga om ett pragmatiskt tillägg.

- (71) Jukolan talo seisoi aurinkoisella mäenrinteellä lähellä Toukolan kylää.
(s.6)

Uppe på en solig backe inte långt från byn Toukola **i södra Tavastland** stod en bondgård som hette Jukola. (s.6)

Översättaren har troligen ansett att det är meningsfullt att tillägga den korta preciseringen *i södra Tavastland* för att man ska få en lite klarare bild av var Toukola ligger eftersom det inte nödvändigtvis är självklart varken för finskar, finlandssvenskar eller speciellt för sverigesvenskar. Innehållet har inte blivit annorlunda på grund av förklaringen, utan tillägget behövs och den här preciseringen skulle inte vara av ondo i originalet heller. Dessutom har Aleksis Kivi ursprungligen i sitt berömda verk *Seitsemän veljestä* skrivit ”*Jukolan talo, eteläisessä Hämeessä, seisoo erään mäen pohjoisella rinteellä, liki Toukolan kylää*” (Public Copy 2011) så det kan vara att översättaren har kontrollerat hur Kivi har skrivit och därefter gjort tillägget ifråga.

I exempel (72) är det fråga om en förändring som jag anser vara pragmatisk eftersom översättaren har bytt ut ett finskt uttryck mot ett svenskt.

- (72) Talon ilman aitan polulla astelevaa emäntää on **kuin pilvinen päivä**.
(s.10)

En gård utan husmor som trampar stigen till boden är **som en dag utan sol**. (s.10)

Översättaren har först utelämnat originalets uttryck *kuin pilvinen päivä* och sedan tillagt det svenska uttrycket *som en dag utan sol* i stället för det. Både utelämnningen och tillägget är kulturbundna och de har pragmatiska orsaker. Man har bytt ut det finska uttrycket mot ett svenskt uttryck för att översättningen bättre skulle passa in i sin nya om-

givning, d.v.s. svenskan. I svenskan brukar man hellre säga att någonting är *som en dag utan sol* till skillnad från finskans uttryck *kuin pilvinen päivä*. Innehållet har inte förändrats på grund av förändringen eftersom båda uttrycken slutligen har samma betydelse.

Även förändringarna i följande exempel (73) är pragmatiska.

(73) **Kuin pistoksissa pojat ilkkuivat** Mikkoa ja Kaisaa [...] (s.28)

Bröderna fortsatte att **skicka små getingar** på Mikko och Kajsa [...] (s.28)

I detta exempel är det också fråga om en kulturbunden förändring. Översättaren har utelämnat den finska frasen *kuin pistoksissa pojat ilkkuivat* och därefter tillagt den svenska frasen *skicka små getingar* i stället för den. Det här pragmatiska tillägget förändrar innehållet något men betydelsen är till största delen den samma. I finskan använder man ibland den här frasen *kuin pistoksissa* om man t.ex. är rastlös eller upprörd och ännu mer använder man uttrycket *kuin kissa pistoksissa* som betyder detsamma men som är lite mera beskrivande. I svenskan känner man inte ändå till sådana uttrycken och det finns ingen exakt översättningsmotsvarighet till denna fras i fråga, så översättaren har antagligen varit tvungen att ersätta den finska frasen med en svensk. Uttrycket som översättaren har använt är inte något idiomatiskt uttryck i svenskan men jag tycker att översättaren har lyckats skapa ett rätt humoristiskt uttryck. Jag kan t.o.m. föreställa mig hur barn, när de läser eller lyssnar på sagan, genast får en rolig bild av hur bröderna skickar små, svart- och gulrandiga insekter på Mikko och Kajsa, fast uttrycket förstås bara symboliserar brödernas retande.

5.4 Pragmatiska förändringar i *Robin Hood*

I översättningen av *Robin Hood* finns tre förändringar (ex. 74–76) vilka jag anser vara kulturbundna. De har pragmatiska orsaker och man förstår varför översättaren har gjort förändringarna.

Det första exemplet (74) på pragmatiska förändringar i *Robin Hood* handlar om kulturbundna uttryck.

(74) Et sinäkään taida olla **eilisen teeren poika**, muukalainen nauroi (s.12)

Du tycks inte heller vara **född i går**, skrattade främlingen. (s.12)

Översättaren har först utelämnat finskans uttryck (ei) *eilisen teeren poika* och sedan ersatt det med ett svenskt uttryck (inte) *född i går*. Orsaken till utelämningen och därefter tillägget är kulturbundenhet. I finskan använder man ganska mycket detta uttryck om någon som inte är nybörjare, oerfaren eller okunnig men i svenskan finns det inte någon ord-för-ordöversättning till det här uttrycket. Därför har översättaren säkerligen valt att använda det svenska uttrycket som betyder nästan detsamma. Å andra sidan skulle hon ha kunnat använda ordet *duvunge* eller *dununge* (*Du tycks inte heller vara duvunge* [...]), som motsvarar uttrycket i originalet mera exakt. Ordet *duvunge* betyder ju också en nybörjare och oerfaren person. Översättaren har eventuellt velat använda uttrycket *född i går* eftersom det innehåller ordet *i går* som finns med i finskans uttryck (*eilisen*) också.

Kulturbundenhet i översättningen kan klart ses även i exempel (75).

(75) Häivy **hyvän sään aikana** [...] (s.27)

Försvinn **om livet är dig kärt** [...] (s.27)

Översättaren har bytt ut det finska uttrycket *hyvän sään aikana* mot det svenska uttrycket *om livet är dig kärt* eftersom det finska uttrycket inte skulle ha låtit som ett målspråkligt uttryck om man hade översatt det direkt. Översättaren har däremot använt ett svenskt uttryck som jag tycker är en lyckad översättningsmotsvarighet även om det svenska uttrycket är lite kraftigare än det finska. Båda uttrycken betyder ändå i stort sett detsamma, d.v.s. att det är bättre att försvinna genast medan man ännu kan göra det. Det finska uttrycket används ofta i finskan just då man vill låta hotande och detsamma gäller det svenska uttrycket.

Det sista exemplet (76) handlar om ett kulturbundet uttryck såsom även alla andra exempel i denna kategori vad gäller översättningen av *Robin Hood*.

(76) Vielä ripaus persiljaa, ja soppa **vie kielen mennessään** [...] (s.45)

Bara lite mer persilja, så **blir** soppan **utsökt** [...] (s.45)

I finskan brukar man ibland använda detta uttryck *vie kielen mennessään* om maten är speciellt god men i svenskan känner man inte till ett dylikt uttryck. Översättaren har antagligen därför bestämt sig för att utelämna det helt och ersätta det med ett lämpligt uttryckssätt *blir utsökt* som passar i denna kontext. Om man översatte det finska uttrycket någorlunda direkt skulle det lyda t.ex. *tar tungan med sig* som inte låter som idiomatisk svenska och med anledning av detta är det bra att översättaren har översatt meningen såsom hon har gjort. Å andra sidan skulle hon ha kunnat använda även uttrycket [...] *så vattnas det i munnen* som lite mer motsvarar uttrycket i originalet.

5.5 Analysen av inexaktheter, direkta fel och pragmatiska förändringar i sammandrag

Enligt min undersökning har både översättaren Lars Huldén och Janina Orlov gjort även några inexaktheter och direkta fel (se avsnitt 2.7) vid sidan av andra förändringar under sina översättningsprocesser. De har säkert funderat på sina ordval noggrant varigenom de har undvikit de största inexaktheterna och felen men de har ändå inte lyckats i denna uppgift varje gång – särskilt Huldén har gjort överraskande många inexaktheter där de flesta dessutom handlar om ganska vanliga verb som i regel är lätta att översätta nästan exakt (se exempel 55–61). Med tanke på ordantalet i originalsagorna och i översättningarna så har inexaktheterna dock förblivit ringa i båda översättningarna. På basis av detta kan konstateras att översättarna inte ofta har förvrängt informationen i originalsagorna med tvivelaktiga ordval. De har nog gjort inexaktheter och t.o.m. fel men de inexaktheter som de har gjort är slutligen ganska små med tanke på den huvudsakliga betydelsen i originalsagorna. Man kan alltså dra slutsatsen att läsarna av översättningarna inte missar mycket jämfört med läsarna av originalsagorna. I fråga om direkta fel så beror felen troligtvis på slarv vilket strider mot översättarnas erfarenhet men t.o.m. de mest erfarna

översättarna gör fel ibland. Antal inexaktheter och direkta fel gjorda av översättarna kan ses i tabell 6.

Tabell 6. Antal inexaktheter och direkta fel i översättningarna

	Inexaktheter	Direkta fel
<i>De sju hundbröderna</i>	11	1
<i>Robin Hood</i>	5	2
Skillnader	6	1

Huldén har gjort elva och Orlov fem inexaktheter så skillnaden är sex stycken mellan dem. I fråga om direkta fel har Huldén gjort bara ett och Orlov två fel. Egentligen har även Orlov gjort endast ett fel om man tar i beaktande det att felen som hon har gjort handlar om ett och samma ordfel (se exempel 67 och 68) så det är logiskt att om man översätter ett ord felaktigt tidigare i sagan så översätter man det felaktigt även senare.

Förändringarna i exempel 70–76 är kulturbundna. De har alla pragmatiska orsaker, m.a.o. tilläggen och utelämningarna är nödvändiga på grund av originalets och översättningens olika språkliga och kulturella miljö (Ingo 1991: 255). De är viktiga förändringar för att också svenskspråkiga, speciellt sverigesvenskar, ska förstå allt lika väl som finskspråkiga läsare av originalet. Vad gäller pragmatiska förändringar förefaller det som om översättarna ibland har varit nästan tvungna att byta några ord och uttryck mot andra för att de bättre ska passa in i sina nya språkliga miljöer. Huldén har gjort fyra och Orlov tre förändringar som är pragmatiska. Detta kan ses i tabell 7.

Tabell 7. Antal pragmatiska förändringar i översättningarna

	Pragmatiska förändringar
<i>De sju hundbröderna</i>	4
<i>Robin Hood</i>	3
Skillnad	1

Tabell 7 visar att översättarna inte har behövt göra många pragmatiska förändringar. Skillnaden mellan dem är endast en pragmatisk förändring: i *De sju hundbröderna* finns fyra och i *Robin Hood* tre pragmatiska förändringar. Till största delen, d.v.s. i sex exempel av sju, är det fråga om finska uttryck som översättarna har ändrat och bytt mot andra uttryck i stället för att översätta ord för ord eftersom det inte skulle låta som korrekt och målspråklig, idiomatisk svenska. Endast i ett exempel (71) har översättaren av *De sju hundbröderna* gjort ett pragmatiskt tillägg som inte handlar om ett uttryck utan om en precisering som behövs för att svenskar bättre ska förstå var en plats, som det talas om, ligger.

6 SLUTDISKUSSION

I min avhandling pro gradu har jag undersökt de svenska översättningarna av Mauri Kunnas originalverk *Seitsemän koiraveljestä* och *Robin Hood* och tagit reda på hur de här sagorna har förändrats under översättningsprocesserna. Jag har undersökt om översättarna har gjort betydande tillägg och utelämnningar, inexaktheter, direkta fel samt pragmatiska förändringar och om förändringarna på något sätt har förändrat originalverken i fråga om innehåll och betydelse. Jag har också funderat på vad de här förändringarna skulle kunna bero på, d.v.s. jag har försökt hitta orsaker till översättarnas val att avvika från originalsagorna. Dessutom har jag jämfört om den ena översättaren har gjort mera betydande tillägg, utelämnningar, inexaktheter, direkta fel eller pragmatiska förändringar än den andra samt om någon typ av de gjorda förändringarna förefaller vara karakteristisk för någondera översättaren. Ytterligare har jag lagt märke till hur långa tillägg och utelämnningar översättarna har gjort, m.a.o. om de är satser, fullständiga meningar eller bara ett eller några enstaka ord.

Av min undersökning framgår det att båda översättarna har gjort relativt många förändringar, d.v.s. tillägg, utelämnningar, inexaktheter, direkta fel samt pragmatiska förändringar. Jag har kategoriserat tillägg och utelämnningar i två grupper. Jag har klassificerat tilläggen som semantiska och explicitgörande och utelämnningarna som semantiska och implicitgörande. Jag har ändå inte valt att ta med alla tillägg och utelämnningar som har förekommit i de svenska översättningarna av Kunnas originalsagor, utan endast de som jag anser vara de mest betydande förändringarna. Jag har alltså tagit med och analyserat de största eller mest distinkta förändringarna, d.v.s. sådana som har på något sätt förändrat innehållet i sagorna, och sådana som trots förändringarna finns med även i originalverken, antingen mellan raderna eller på bilderna. I fråga om inexaktheter har jag undersökt endast de fall som kan på något sätt förvränga informationen, vilseleda läsarna av översättningarna eller leda till missuppfattningar och felaktiga associationer. Jag har också behandlat alla direkta fel i översättningarna. Dessutom har jag tagit med alla förändringar som jag anser vara pragmatiska för att kunna studera kulturbundenheten i sagorna.

Sammanlagt har jag tagit med och analyserat 76 exempel, varav 32 handlar om tillägg, 18 utelämnningar, 16 inexaktheter, 3 direkta fel och 7 pragmatiska förändringar. Denna uppdelning av förändringarna kan ses i tabell 8.

Tabell 8. Alla förändringar i översättningarna

	<i>De sju hundbröderna</i>	<i>Robin Hood</i>	Sammanlagt
Tillägg	17	15	32
Utelämnningar	13	5	18
Inexaktheter	11	5	16
Direkta fel	1	2	3
Pragmatiska förändringar	4	3	7

Tabell 8 visar att översättarna har gjort förändringar i alla kategorier som jag har valt att analysera i min undersökning. Som framgår har både Lars Huldén och Janina Orlov gjort mest tillägg i sina översättningar. Huldén har gjort sammanlagt 17 tillägg, varav 9 är semantiska och 8 explicitgörande, medan Orlov har gjort sammanlagt 15 tillägg, varav 6 är semantiska och 9 explicitgörande. Alla semantiska tilläggen som översättarna har gjort har förändrat sagorna i varierande grad, medan informationen i de explicitgörande tilläggen finns med även i originalsagorna, antingen mellan raderna eller på bilderna. Med hänsyn till exemplen på tillägg kan konstateras att det nästan är ofrånkomligt och allmänt att göra olika slags tillägg när man översätter från ett språk till ett annat. Orsakerna till tilläggen är ibland motiverade och ibland lite tvivelaktiga.

Enligt min analys av materialet finns det inte en stor skillnad (endast två stycken) mellan de här två olika översättningarna av Kunnas sagor vad gäller betydande tillägg. Både sagan *De sju hundbröderna* och *Robin Hood* är fortfarande samma sagor trots de tillägg som har gjorts under översättningsprocesserna, m.a.o. är de presenterade tilläggen inte allvarliga i anseende till innehållen i sagorna i sina helheter. Tilläggen är ändå inte likgiltiga och man borde undvika speciellt semantiska tillägg vid översättning.

I fråga om utelämningar så har båda översättarna gjort färre betydande utelämningar än tillägg. Översättaren av *De sju hundbröderna* har gjort allt som allt 13 betydande utelämningar medan översättaren av *Robin Hood* har gjort 5. Huldén har gjort överraskande många (sju) semantiska utelämningar. Vid sidan av semantiska utelämningar har Huldén gjort sex implicitgörande utelämningar. Orlov har för sin del gjort endast 3 semantiska och 2 implicitgörande utelämningar vilket antyder att hon inte har förändrat innehållet så mycket genom utelämningar. Enligt min analys finns det en rätt stor skillnad (åtta stycken) mellan de två olika översättningarna i fråga om betydande utelämningar. Speciellt de semantiska utelämningarna har gjort innehållet i översättningarna fattigare jämfört med originalsagorna. Implicitgörande utelämningar är inte så allvarliga eftersom innehållet i sagorna inte har förändrats på grund av dem eftersom den utelämnade informationen framgår antingen mellan raderna eller på bilderna i översättningarna också. Man borde trots detta undvika även implicitgörande utelämningar eftersom man inte alltid kan lita på att läsaren märker också detaljer som framgår endast av kontexten. Oftast finns det inte tillräckligt bra motiveringar till utelämningarna i någondera översättningen.

Vad angår längden på tilläggen och utelämningarna så har översättarna varit rätt lika jämfört med varandra. Båda översättarna har till största delen gjort tillägg och utelämningar som består av ett eller flera ord, mera sällan satser eller fullständiga meningar. Det verkar således vara allmänt att utelämna och tillägga ord i stället för satser eller fullständiga meningar. Det att översättarna oftare har tillagt ord än satser och meningar är positivt eftersom man kan anta att ju mera omfattande tilläggen är, desto mera påverkar de innehållet.

Både översättaren Lars Huldén och Janina Orlov har gjort också inexaktheter och direkta fel under sina översättningsprocesser. Särskilt Huldén har gjort rätt många inexaktheter där de flesta dessutom handlar om verb som vanligtvis är lätta att översätta nästan exakt. Huldén har gjort 11 och Orlov 5 inexaktheter. När man ändå tar i beaktande ordantalet i sagorna så har inexaktheterna förblivit ringa i översättningarna. På basis av detta kan man notera att översättarna inte ofta har förvrängt informationen i originalsagorna eller vilselett läsare av översättningarna med avvikande ordval. Vad gäller direkta

fel så har Huldén gjort endast ett och Orlov två fel. Felen som de har gjort är rätt små och de verkar vara slarvfel. Med andra ord är felen i översättningarna slutligen relativt obetydliga med tanke på den huvudsakliga grundbetydelsen i sagorna. På grund av detta kan konkluderas att läsarna av översättningarna inte lider av dessa fel i översättningarna.

Det förekommer även några pragmatiska förändringar i översättningarna. De har alla pragmatiska orsaker och med anledning av detta är de viktiga och nödvändiga förändringar. I *De sju hundbröderna* finns fyra och i *Robin Hood* tre pragmatiska förändringar. Sex exempel av sju handlar om finska uttryck som översättarna har bestämt sig för att ändra och byta mot andra uttryck i stället för att översätta dem exakt. I ett exempel på pragmatiska förändringar i *De sju hundbröderna* är det fråga om en precisering som är ett nyttigt tillägg för att de svenska läsarna bättre ska förstå var en viss plats i Finland ligger.

Även om *Seitsemän koiraveljestä* anknyter starkt till den tidiga finska allmogekulturen och *Robin Hood* är en mera fiktiv berättelse, finns det inte någon stor skillnad mellan antal pragmatiska förändringar i översättningarna, d.v.s. det finns endast en pragmatisk förändring mera i *De sju hundbröderna* än i *Robin Hood*. I början av min undersökning antog jag att det skulle finnas en viss skillnad mellan förändringar som är kulturbundna eftersom teman i sagorna är så olika men så är det inte enligt min analys. Med andra ord har temavalen inte påverkat antalet pragmatiska förändringar i sagorna jämfört med varandra utan det mest är fråga om språkliga skillnader, m.a.o. användningen av vissa uttryck, mellan finska och svenska.

Enligt min åsikt har metoderna för min analys varit lyckade. Med hjälp av den komparativa metoden har jag kunnat jämföra originalsagorna med deras översättningar samt studera om antalet betydande förändringar i de olika översättningarna skiljer sig mycket från varandra. Den kvalitativa metoden har för sin del hjälpt mig att undersöka förändringar i innehållen i översättningarna. Den kvalitativa metoden var nyttig även när jag analyserade kulturbundenhet i sagorna. Dessutom har jag med hjälp av den kvantitativa

metoden fått tillförlitligare resultat i fråga om hur mycket översättarna har förändrat originalsagorna under översättningsprocesserna.

Resultatet av min undersökning är att det verkliga innehållet i sagorna har på vissa ställen förändrats med anledning av de tillägg, utelämnningar, inexaktheter och direkta fel som översättarna har gjort under sina översättningsprocesser. Det finns även pragmatiska förändringar i översättningarna. De pragmatiska förändringarna har ändå inte förändrat innehållet i sagorna. Jag kan även konstatera att Huldén har förändrat innehållet i originalsagan mera än Orlov med tillägg, utelämnningar och inexaktheter. Både Huldén och Orlov har mestadels gjort tillägg så man kan dra slutsatsen att tillägg är de mest karakteristiska förändringarna hos dem vid översättning. Tilläggen och utelämnningarna som de har gjort består för det mesta av ett eller flera enskilda ord i stället för satser eller meningar.

Det har varit intressant att jämföra de här sagorna på olika språk och märka hur mycket översättarna har förändrat originalet. Jag har redan länge varit intresserad av översättning och nu efter att jag har skrivit både den teoretiska delen samt analyserat mitt undersökningsmaterial inser jag ännu bättre att översättningen är en komplicerad process under vilken man samtidigt måste tänka över flera detaljer, bl.a. både explicita, implicita och pragmatiska saker. Att översätta ord för ord är antagligen sällan den bästa lösningen och jag skulle kunna påstå att det oftast är oundvikligt att göra åtminstone någon slags förändringar under en översättningsprocess. Det skulle m.a.o. vara nästan helt omöjligt att översätta t.ex. en saga utan att tillägga eller utelämna någonting.

Det finns också mycket annat i sagorna som skulle vara intressant att studera i fortsättningen. Jag skulle kunna studera t.ex. skillnader i grammatisk struktur mellan originalen och översättningarna och analysera hur dessa skillnader påverkar exempelvis tillägg och utelämnningar. Dessutom skulle det vara nyttigt att undersöka flera översättningar av Huldén och Orlov och betrakta om översättarna varje gång har förändrat i stort sett lika mycket som vid översättningen av *De sju hundbröderna* och *Robin Hood*. På det sättet skulle jag kunna dra tillförlitligare resultat i fråga om någon typ av förändringen verkligen verkar vara karakteristisk hos honom eller henne vid översättning.

LITTERATUR

Undersökningsmaterial

Kunnas, Mauri & Tarja Kunnas (2003). *De sju hundbröderna*. (Översättning av Lars Huldén, 2002). Stockholm: Rabén & Sjögren.

Kunnas, Mauri & Tarja Kunnas (2009). *Robin Hood*. Helsinki: Otava.

Kunnas, Mauri & Tarja Kunnas (2009). *Robin Hood*. (Översättning av Janina Orlov, 2010.) Stockholm: Rabén & Sjögren.

Kunnas, Mauri & Tarja Kunnas (2002). *Seitsemän koiraveljestä*. Helsinki: Otava.

Övrig litteratur

Adlibris (2010). Janina Orlov. Citerat 27.10.2010:
<http://www.adlibris.com/se/searchresult.aspx?search=quickfirstpage&quickvalue=janina+orlov&title=janina+orlov&fromproduct=False>.

Bartram, Lorna (2009). *En litteraturens diversearbetare*. Citerat 27.10.2010:
<http://nytid.huset.fi/arkiv/artikelnt-684-9650.html>.

Holme, Idar Magne & Bernt Krohn Solvang (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Huhtala, Paula (1995). *Från teori till praktik: analys av översättningar från svenska till finska*. Uleåborg: Uleåborgs universitet.

Illustrerad svensk ordbok (1977). Stockholm: Natur och kultur.

Ingo, Rune (1991). *Från källspråk till målspråk. Introduktion i översättningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Ingo, Rune (2007). *Konsten att översätta*. Danmark: Narayana Press.

Klingberg, Göte (1986). *Children's Fiction in the Hands of the Translators*. Malmö: CWK Gleerup (Liber).

Kunnas, Mauri (2010). *Leluverstaalta kirjailijaksi. Mauri omin sanoin*. Citerat 26.10.2010:
http://www.maurikunnas.net/mauri_kunnas/kaikki_maurista/fi_FI/mauri_omin_sanoin/.

Lindberg, Ebba & Irma Sorvali (1987). *Översättningsanalys*. Helsingfors: Yliopistopaino.

- Läscentrum (2010.) *Lars Huldén*. Citerat 27.10.2010:
http://www.lukukeskus.fi/svenska/tidningar/lars_huld_n.html.
- MOT *Kielitoimiston sanakirja 2.0* (2010–2011). Kotimaisten kielten tutkimuskeskus och Kielikone Oy.
- MOT *Norstedts Svensk ordbok 1.0* (2010–2011). Språkdata och Norstedts Akademiska Förlag (Norstedts Ordbok).
- MOT *Ruotsi 3.1* (2010–2011). Kielikone oy.
- Niemi, Riitta (2010). *Kirja on aina kirja, sanoo Janina Orlov*. Citerat 27.10.2010:
<http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=1003&grupp=2689&artikel=2753181&sida=4>.
- Nikolajeva, Maria (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Lund: Studentlitteratur.
- Nykarleby (2010). *Huldén, Lars*. Citerat 27.10.2010: <http://www.nykarleby.fi/huld-n-lars/>.
- Oittinen, Riitta (2004). *Kuvakirja kääntäjän kädessä*. Helsingfors: Lasten Keskus.
- Oittinen, Riitta (1995). *Kääntäjän karnevaali*. Tammerfors: Tampere University Press.
- Olsson, Henny & Stefan Sörensen (2007). *Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber AB.
- Otava (2010). *Mauri Kunnas*. Citerat 27.10.2010:
http://www.otava.fi/kirjailijat/kotimaiset/j-l/kunnas_mauri/fi_FI/kunnas_mauri/.
- Public Copy (2011). *Seitsemän veljestä Kertomus by Kivi, Aleksis, 1834-1872*. Citerat 10.9.2011:
<http://www.publiccopy.org/categories.php?categoryno=11940&pageno=7>,
<http://www.publiccopy.org/categories.php?categoryno=11940&pageno=8>,
<http://www.publiccopy.org/categories.php?categoryno=11940>.
- Puurtinen, Tiina (2004). Käännösten hyväksyttävyyys. I: *Alussa oli käännös, 82–94*. Red. Riitta Oittinen. Tampereen Yliopistopaino Oy: Juvenes Print.
- Reinikainen, Henna (2002). *Talspråk och kulturbundet språk i Pirkko Saisios roman Elämänmeno och dess översättning till svenska*. Avhandling pro gradu. Vasa universitet.
- Shavit, Zohar (2006.) *Translation of Children's Literature. I: The translation of Children's Literature. A reader, 25–40*. Red. Gillian Lathey. Storbritannien: The Cromwell Press Ltd.

- Sorvali, Irma (1990). *Kielenkääntäminen. Tutkimuksen ja opetuksen ongelmia*. Helsingfors: University of Helsinki.
- Suoma (2011). *Aleksis Kiven päivä*. Citerat 8.6.2011: virtuosi.pkky.fi/suoma/sivut/aleksiskivi.htm.
- Suomi-ruotsi-suomi-sanakirja* (2006). Helsingfors: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Svenska Barnboksintitutet (2010). *Janina Orlov*. Citerat 27.10.2010: <http://www.sbi.kb.se/sv/Utgivning-och-formedling/Formedling/Forelasare/Janina-Orlov/>.
- Sveriges Författarförbund (2010). *Styrelse*. Citerat 27.10.2010: <http://www.forfattarforbundet.se/sff/main.nsf/2/1090/>.
- Tiede (2005). *Robin Hood. Miehiä on monta. Kuka on se oikea?* Citerat 7.6.2011: http://www.tiede.fi/artikkeli/503/robin_hood_miehia_on_monta_kuka_on_se_oikea_.
- Utain (2006). *Seitsemän veljestä lyhyesti*. Citerat 8.6.2011: <http://utain.uta.fi/2006k/7/30458.html>.
- Vaasa Littfest (2010). *Janina Orlov*. Citerat 14.12.2010: <http://littfest.vaasa.fi/?p=1404>.
- YLE Uutiset (2010). *Uutiset. Koirien Kalevala vienaksi*. Citerat 14.12.2010: http://yle.fi/uutiset/kulttuuri/2010/12/koirien_kalevala_vienaksi_2199372.html?se-ndtofriend=true.
- Zalesky, Bodil (2010). *Översättarintervjuer - 4. Janina Orlov*. Citerat 28.10.2010: <http://salongen.de/node/397>.